

eul_wid: okg-al

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

On the Pythia Not Giving Oracles in Verse Now

Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν

Period: Ῥωμαϊκὴ Roman

Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing

Domain: Φιλοσοφία Philosophy

Format: Διάλογος Dialogue

Affiliation: Platonist

394 D ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΧΡΑΝ ΕΜΜΕΤΡΑ ΝΥΝ ΤΗΝ ΠΥΘΙΑΝ

394 E Β Ἐσπέραν ἐποιήσατε βαθεῖαν, ὦ Φιλῖνε, διὰ τῶν ἀναθημάτων παραπέμποντες τὸν ξένον· ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἀναμένων ἀπηγόρευσα.

394 E Φ Βραδέως γὰρ ὠδεύομεν, ὦ Βασιλόκλεις, σπεύροντες λόγους καὶ θερίζοντες εὐθύς μετὰ μάχης ὑπούλους καὶ πολεμικούς, ὥσπερ οἱ Σπαρτοί, βλαστάνοντας ἡμῖν καὶ ὑποφυομένους κατὰ τὴν ὁδόν.

394 E Β Ἐτερον οὖν τινα δεήσει παρακαλεῖν τῶν παραγεγονότων, ἢ σὺ βούλει χαριζόμενος ἡμῖν διελθεῖν, τίνες ἦσαν οἱ λόγοι καὶ τίνες οἱ λέγοντες;

394 F Φ Ἐμόν, ὡς ἔοικεν, ὦ Βασιλόκλεις, τὸ ἔργον. τῶν γὰρ ἄλλων οὐδενὶ ῥαδίως ἂν ἐντύχοις κατὰ πόλιν· τοὺς γὰρ πλείστους ἐώρων αὐθις εἰς τὸ Κωρύκιον τῷ ξένῳ καὶ τὴν Λυκώρειαν συναναβαίνοντας.

394 F Β Ἦ φιλοθεάμων τις ἡμῖν καὶ περιττῶς φιλήκοός ἐστιν ὁ ξένος.

395 A Φ Φιλόλογος δὲ καὶ φιλομαθὴς ἔτι μᾶλλον. οὐ μὴν ταῦτα μάλιστα θαυμάζειν ἄξια, ἀλλὰ πραότης τε πολλὴν χάριν ἔχουσα, καὶ τὸ μάχιμον καὶ διαπορητικὸν ὑπὸ συνέσεως, οὔτε δύσκολον οὔτ' ἀντίτυπον πρὸς τὰς ἀποκρίσεις· ὥστε καὶ βραχὺ συγγενόμενον εὐθύς εἰπεῖν 'τέκος <ἀγαθόν> ἀγαθοῦ πατρός.' οἴσθα γὰρ Διογενιανὸν ἀνδρῶν ἄριστον.

395 A Β Αὐτὸς μὲν οὐκ εἶδον, ὦ Φιλῖνε, πολλοῖς δ' ἐντετύχηκα καὶ τὸν λόγον καὶ τὸ ἦθος τοῦ ἀνδρός ἰσχυρῶς ἀποδεχομένοις, ὅμοια δὲ τούτοις ἕτερα περὶ τοῦ νεανίσκου λέγουσιν. ἀλλὰ τίνα, ὦ ἐταῖρε, ἀρχὴν ἔσχον οἱ λόγοι καὶ πρόφασιν;

409 D Φ Ἐπέραινον οἱ περιηγηταὶ τὰ συντεταγμένα μηδὲν ἡμῶν φροντίσαντες δεηθέντων ἐπιτεμεῖν τὰς ῥήσεις καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἐπιγραμμάτων. τὸν δὲ ξένον ἢ μὲν ἰδέα καὶ τὸ τεχνικὸν τῶν ἀνδριάντων μετρίως προσήγετο πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ὡς ἔοικε θεατὴν γεγεννημένον· ἐθαύμαζε δὲ τοῦ χαλκοῦ τὸ ἀνθηρὸν ὡς οὐ πίνῳ προσεικὸς οὐδ' ἰῶ, βαφῇ δὲ κυάνου στίλβοντος, ὥστε καὶ παῖζαί τι πρὸς τοὺς ναυάρχους (ἀπ' ἐκείνων γὰρ ἦρκετο τῆς θέας) οἶον ἀτεχνῶς θαλαττίους τῇ χροῇ καὶ βυθίους ἐστῶτας. 'ἄρ' οὖν' ἔφη 'κρᾶσίς τις ἦν καὶ φάρμαξις τῶν πάλαι τεχνιτῶν περὶ τὸν χαλκὸν ὥσπερ ἡ λεγομένη τῶν ξιφῶν στόμωσις, ἥς ἐκλαμπούσης ἐκεχειρίαν ἔσχεν ἔργων πολεμικῶν ὁ χαλκός; τὸν μὲν γὰρ Κορίνθιον οὐ τέχνη <φασίν> ἀλλὰ

συντυχία τῆς χροᾶς λαβεῖν τὸ κάλλος, ἐπινειμαμένου πυρὸς οἰκίαν ἔχουσάν τι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πλείστον δὲ χαλκὸν ἀποκείμενον· ὧν συγχυθέντων καὶ συντακέντων ὄνομα τοῦ χαλκοῦ τῷ μείγματι τὸ πλῆθος παρέσχεν· ὁ δὲ Θέων ὑπολαβὼν ἄλλον· ἔφη ἴσως ἡμεῖς ἀκηκόαμεν πανουργέστερον, ὡς ἀνὴρ ἐν Κορίνθῳ χαλκοτύπος ἐπιτυχὼν θήκη χρυσοῦ ἐχούσῃ πολὺ καὶ δεδοικῶς φανερὸς γενέσθαι κατὰ μικρὸν ἀποκόπτων καὶ ὑπομιγνύς ἀτρέμα τῷ χαλκῷ θαυμαστὴν λαμβάνοντι κρᾶσιν ἐπίπρασκε πολλοῦ διὰ τὴν χροᾶν καὶ τὸ κάλλος ἀγαπώμενον. ἀλλὰ καὶ ταῦτα κάκεῖνα μῦθος ἐστίν· ἦν δὲ τις ὡς ἔοικε μῖξις καὶ ἄρτυσις, ὡς που καὶ νῦν ἀνακεραννύντες ἀργύρῳ χρυσὸν ἰδίαν τινὰ καὶ περιττὴν ἐμοὶ δὲ φαινομένην νοσώδη χλωρότητα καὶ φθορὰν ἀκαλλῇ παρέχουσι. ‘Τίν’ οὖν αἰτίαν· ἔφη ὁ Διογενιανὸς· οἶμαι τῆς ἐνταῦθα τοῦ χαλκοῦ χροᾶς γεγονέναι; καὶ ὁ Θέων ὅταν· ἔφη ἑκὼν καὶ φουσιωτάτων καὶ λεγομένων καὶ ὄντων, πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος, [καὶ] μὴδὲν ἄλλο τῷ χαλκῷ πλησιάζῃ μὴδ’ ὁμιλῇ πλὴν μόνος ὁ ἀήρ, δῆλός ἐστιν ὑπὸ τούτου πεπονθὼς καὶ διὰ τοῦτον ἐσχηκῶς ἦν ἔχει διαφορὰν ἀεὶ συνόντα καὶ προσκείμενον· ἢ ‘τουτὶ μὲν <ἦδον> πρὶν Θεόγνιν γεγονέναι’ (Com. adesp. 461) κατὰ τὸν κωμικόν, ἦν δ’ ἔχων φύσιν ὁ ἀήρ ἢ τε χρώμενος δυνάμει κατὰ τὰς ἐπιψεύσεις ἐπικέχρωκε τὸν χαλκὸν ἐπιθυμεῖς μαθεῖν; φήσαντος δὲ τοῦ Διογενιανοῦ ‘καὶ γὰρ ἐγὼ· εἶπεν ὁ παῖς· ζητῶμεν οὖν κοινῇ καὶ πρότερον, εἰ βούλει, δι’ ἣν αἰτίαν μάλιστα τῶν ὑγρῶν ἀναμίμνησιν ἰοῦ τοῦ λαιον· οὐ γὰρ αὐτὸ γε δήπου τῷ χαλκῷ προστρίβεται τὸν ἰόν, ἅτε δὴ καθαρὸν αὐτῷ καὶ ἀμίαντον πλησιάζον· ‘οὐδαμῶς· εἶπεν ὁ νεανίας, ἄλλο δ’ αὐτῷ μοι δοκεῖ τούτου τὸ αἴτιον ὑπάρχειν· λεπτῷ γὰρ ὄντι καὶ καθαρῷ καὶ διαυγεῖ προσπίπτων ὁ ἰὸς ἐκφανέστατός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὑγροῖς ἀφανίζεται· καὶ ὁ Θέων· εὖγε· εἶπεν ὁ παῖς, καὶ <φυσικῶς>· σκόπει δ’ εἰ βούλει καὶ τὴν ὑπ’ Ἀριστοτέλους αἰτίαν λεγομένην· ἄλλα βούλομαι· εἶπε· φησὶ τοίνυν τῶν μὲν ἄλλων ὑγρῶν <τὴν λε> πτότητα διαχεῖν ἀδήλως καὶ διασπείρεσθαι τὸν ἰόν, ἀνωμάτων τῶν <μορίων> καὶ μανῶν ὄντων· τοῦ δ’ ἐλαίου τῇ πυκνότητι στέγεσθαι καὶ διαμένειν ἀθροίζομενον. ἂν οὖν καὶ αὐτοὶ τι τοιοῦτον ὑποθέσθαι δυνηθῶμεν, οὐ παντάπασιν ἀπορήσομεν ἐπωδῆς καὶ παραμυθίας πρὸς τὴν ἀπορίαν· Ὡς οὖν ἐκελεύομεν καὶ συνεχωροῦμεν, ἔφη τὸν ἀέρα τὸν ἐν Δελφοῖς πυκνὸν ὄντα καὶ συνεχῇ καὶ τόνον ἔχοντα διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἀνάκλασιν καὶ ἀντέρεισιν ἔτι καὶ λεπτὸν εἶναι καὶ δηκτικόν, ὡς που μαρτυρεῖ καὶ τὰ περὶ τὰς πέψεις τῆς τροφῆς ἐνδύομενον οὖν ὑπὸ λεπτότητος καὶ τέμνοντα τὸν χαλκὸν ἀναχαράσσειν πολὺν ἰὸν ἐξ αὐτοῦ καὶ γεώδη, στέγειν δὲ τοῦτον αὖ πάλιν καὶ πιέζειν τῆς πυκνότητος <διάχυσιν> μὴ διδούσης, τὸν δ’ ὑφιστάμενον αὐτῷ διὰ πλῆθος ἐξανθεῖν καὶ λαμβάνειν αὐγὴν καὶ γάνωμα περὶ τὴν ἐπιφάνειαν. ἀποδεξαμένων δ’ ἡμῶν ὁ ξένος ἔφη τὴν ἐτέραν ἀρκεῖν ὑπόθεσιν πρὸς τὸν λόγον· ἢ δὲ λεπτότης· ἔφη ὁδοῦ μὲν ὑπεναντιοῦσθαι καὶ πρὸς τὴν λεγομένην πυκνότητα τοῦ ἀέρος, λαμβάνεται δ’ οὐκ ἀναγκαίως· αὐτὸς γὰρ ὕψ’ ἑαυτοῦ παλαιούμενος ὁ χαλκὸς ἀποπνεῖ καὶ μεθίησι τὸν ἰόν, ὃν ἡ πυκνότης συνέχουσα καὶ παχνοῦσα ποιεῖ ἐκφανῆ διὰ τὸ πλῆθος· ὑπολαβὼν δ’ ὁ Θέων· τί γάρ· εἶπεν ὁ ξένος, κωλύει ταῦτόν εἶναι καὶ λεπτὸν καὶ πυκνόν, ὥσπερ τὰ σηρικὰ καὶ τὰ βύσσινά τῶν ὑφασμάτων, ἐφ’ ὧν καὶ Ὅμηρος (η 107) εἶπε ‘καὶ <ροσέ> ὧν δ’ ὀθονῶν ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον’, ἐνδεικνύμενος τὴν ἀκρίβειαν καὶ λεπτότητα τοῦ ὕφους τῷ μὴ προσμένειν τὸ ἔλαιον ἀλλ’ ἀπορρεῖν καὶ ἀπολισθάνειν τῆς πυκνότητος οὐ διείσης; καὶ μὴν οὐ μόνον πρὸς τὴν ἀναχάραξιν τοῦ ἰοῦ χρήσαιτ’ ἂν <τις> τῇ λεπτότητι τοῦ ἀέρος, ἀλλὰ καὶ τὴν χροᾶν αὐτὴν ποιεῖν ἔοικεν ἡδίονα καὶ γλαυκοτέραν ἀναμιγνύουσα τῷ κυάνῳ φῶς καὶ αὐγὴν· Ἐκ τούτου γενομένης σιωπῆς πάλιν οἱ περιηγηταὶ προεχειρίζοντο τὰς ῥήσεις· χρησιμοῦ δέ τινος ἐμμέτρου λεχθέντος, οἶμαι, περὶ τῆς Αἰγῶνος τοῦ Ἀργεῖου βασιλείας πολλάκις ἔφη θαυμάσαι τῶν ἐπῶν ὁ Διογενιανός, ἐν οἷς οἱ χρησιμοὶ λέγονται, τὴν φαυλότητα καὶ τὴν εὐτέλειαν· καίτοι μουσηγέτης ὁ θεὸς καὶ τῆς λεγομένης λογιότητος οὐχ ἥττον αὐτῷ [τὸ]

καλὸν ἢ τῆς περὶ μέλη καὶ ὥδας [καὶ] εὐφωνίας μετεῖναι καὶ πολὺ τὸν Ἡσίοδον εὐεπεῖα καὶ τὸν Ὅμηρον ὑπερφθέγγεσθαι· τοὺς δὲ πολλοὺς τῶν χρησμῶν ὀρώμεν καὶ τοῖς μέτροις καὶ τοῖς ὀνόμασι πλημμελείας καὶ φανυλότητος ἀναπεπλησμένους· παρὼν οὖν Ἀθήνηθεν ὁ ποιητῆς Σαραπίων ‘εἴτ’ ἔφη ‘ταῦτα τὰ ἔπη τοῦ θεοῦ πιστεύοντες εἶναι τολμῶμεν αὐτὸν πάλιν, ὡς λείπεται κάλλει τῶν Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου, λέγειν; οὐ χρησόμεθα τούτοις ὡς ἄριστα καὶ κάλλιστα πεποιημένοις, ἐπανορθούμενοι τὴν αὐτῶν κρίσιν προκατειλημμένην ὑπὸ φαύλης συνηθείας;’ Ὑπολαβὼν οὖν Βόηθος ὁ γεωμέτρης (οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα μεταταττόμενον ἤδη πρὸς τὸν Ἐπίκουρον), ‘ἄρ’ οὖν’ ἔφη ‘τὸ τοῦ ζωγράφου Παύσωνος ἀκήκοας;’ ‘οὐκ ἔγωγε’ εἶπεν ὁ Σαραπίων. ‘ἀλλὰ μὴν ἄξιον. ἐκλαβὼν γὰρ ὡς ἔοικεν ἵππον ἀλινδούμενον γράψαι τρέχοντα ἔγραψεν· ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου γελάσας ὁ Παύσων κατέστρεψε τὸν πίνακα, καὶ γενομένων ἄνω τῶν κάτω πάλιν ὁ ἵππος οὐ τρέχων ἀλλ’ ἀλινδούμενος ἐφαίνετο. τοῦτό φησιν ὁ Βίων ἐνίοις τῶν λόγων πᾶσχειν, ὅταν ἀναστραφῶσι. διὸ καὶ τοὺς χρησμοὺς ἐνιοὶ φήσουσιν οὐ καλῶς ἔχειν, ὅτι τοῦ θεοῦ εἰσιν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ μὴ εἶναι, ὅτι φαύλως ἔχουσιν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐν ἀδήλῳ· τὸ δ’ ‘οὐκ εὖ τὰ ἔπη’ πεποιῆσθαι τὰ περὶ τοὺς χρησμοὺς καὶ σοὶ κριτῇ δήπουθεν, ὦ φίλε Σαραπίων’, εἶπεν, ‘ἐναργές ἐστι. ποιήματα [μὲν] γὰρ γράφεις τοῖς μὲν πράγμασι φιλοσόφως καὶ αὐστηρῶς, δυνάμει δὲ καὶ χάριτι καὶ κατασκευῇ <τῇ> περὶ λέξιν ἐοικότα τοῖς Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου μᾶλλον ἢ τοῖς ὑπὸ τῆς Πυθίας ἐκφερομένοις.’ Καὶ ὁ Σαραπίων ‘νοσοῦμεν γάρ’ εἶπεν ‘ὦ Βόηθε, καὶ τὰ ὦτα καὶ τὰ ὄμματα, συνειθισμένοι διὰ τρυφήν καὶ μαλακίαν τὰ ἡδῖα καλὰ νομίζειν καὶ ἀποφαίνεσθαι. τάχα δὴ μεμψόμεθα τὴν Πυθίαν, ὅτι Γλαύκης οὐ φθέγγεται τῆς κιθαρωδοῦ λιγυρώτερον οὐδὲ χριομένη μύροις οὐδ’ ἀλουργίδας ἀμπεχομένη κάτεισιν εἰς τὸ <χρηστήριον> οὐδ’ ἐπιθυμῖα κασσίαν ἢ λήδανον ἢ λιβανωτὸν ἀλλὰ δάφνην καὶ κρίθινον ἄλευρον. οὐχ ὀρᾷς’, εἶπεν, ‘ὅσην χάριν ἔχει τὰ Σαπφικά μέλη κηλοῦντα καὶ καταθέλγοντα τοὺς ἀκρωμένους;’ Σίβυλλα δὲ μαινομένῳ στόματι ‘καθ’ Ἡράκλειτον (fr. 92) ‘ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φθεγγομένη χιλίων ἐτών ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν.’ ὁ δὲ Πίνδαρος (fr. 32) ‘ἀκοῦσαι’ φησὶ ‘τοῦ θεοῦ τὸν Κάδμον [οὐ] μουσικὰν ὀρθάν’, οὐχ ἡδεῖαν οὐδὲ τρυφερὰν οὐδ’ ἐπικεκλασμένην τοῖς μέλεσιν. Ἥδονην γὰρ οὐ προσίεται τὸ ἀπαθές καὶ ἀγνόν, ἀλλ’ ἐνταῦθα μετὰ τῆς Ἀτῆς ἐρρίφη καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῆς [καὶ] ὡς ἔοικεν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων συνερρύηκεν.’ Εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Σαραπίωνος ὁ Θέων μειδιάσας ‘ὁ Σαραπίων μὲν’ εἶπε ‘τὸ εἰωθὸς ἀποδέδωκε τῷ τρόπῳ, λόγου περὶ Ἀτῆς καὶ Ἥδονης παραπесόντος ἀπολαύσας· ἡμεῖς δ’, ὦ Βόηθε, κἂν ἢ <μὴ> φανυλότερα τῶν Ὀμήρου ταῦτα τὰ ἔπη, μὴ νομίσωμεν αὐτὰ πεποιηκέναι τὸν θεόν, ἀλλ’ ἐκείνου τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδιδόντος ὡς ἐκάστη πέφυκε κινεῖσθαι τῶν προφητῶν. καὶ γὰρ εἰ γράφειν ἔδει μὴ λέγειν τοὺς χρησμούς, οὐκ ἂν οἶμαι τοῦ θεοῦ τὰ γράμματα νομίζοντες ἐψέγομεν, ὅτι λείπεται καλλιγραφία τῶν βασιλικῶν. οὐ γὰρ ἔστι θεοῦ <γ> ἢ γῆρυς οὐδ’ ὁ φθόγγος οὐδ’ ἡ λέξις οὐδὲ τὸ μέτρον ἀλλὰ τῆς γυναικός· ἐκεῖνος δὲ μόνος τὰς φαντασίας παρίστησι καὶ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖ πρὸς τὸ μέλλον· ὁ γὰρ ἐνθουσιασμός τοιοῦτός ἐστι. καθόλου δ’ εἰπεῖν ὑμᾶς τοὺς τοῦ Ἐπικούρου (fr. 395) προφήτας (δῆλος γὰρ εἶ καὶ αὐτὸς ὑποφερόμενος) οὐκ ἔστι διαφυγεῖν, ἀλλὰ κάκεινας αἰτιᾶσθε τὰς πάλαι προφητίδας ὡς φαύλοις ποιήμασι χρωμένους καὶ τὰς νῦν καταλογάδην καὶ διὰ τῶν ἐπιτυχόντων ὀνομάτων τοὺς χρησμοὺς λεγούσας, ὅπως ὑμῖν ἀκεφάλων καὶ λαγαρῶν μέτρων καὶ μειούρων εὐθύνας μὴ ὑπέχωσι.’ καὶ ὁ Διογενιανός ‘μὴ παῖζ’ εἶπεν ‘ὦ πρὸς θεῶν, ἀλλὰ διάλυσον ἡμῖν ταύτην τὴν ἀπορίαν κοινὴν οὔσαν. οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ἡμῶν ὃς οὐκ αἰτίαν ἐπιζητεῖ καὶ λόγον, πῶς πέπαυται τὸ μαντεῖον ἔπεισι καὶ ἐλεγείοις χρώμενον.’ ὑπολαβὼν οὖν ὁ Θέων ‘ἀλλὰ καὶ νῦν’, εἶπεν, ‘ὦ παῖ, δοκοῦμεν ἐπηρεῖα τινὶ τοὺς περιγηγῆτας ἀφαιρεῖσθαι τὸ οἰκεῖον ἔργον. ἔασον οὖν γενέσθαι τὸ τούτων πρότερον, εἴτα περὶ ὧν βούλει καθ’ ἡσυχίαν διαπορήσεις.’ Ἦδη δὲ προϊόντες ἤμεν κατὰ τὸν Ἰέρωνος ἀνδριάντα

τοῦ τυράννου· καὶ τῶν μὲν ἄλλων ὁ ξένος εἰδὼς ἅπαντα παρῆρχεν ὅμως ὑπ’ εὐκολίας ἀκροατὴν αὐτόν· ἀκούσας δ’ ὅτι κίων τις ἐστὼς ἄνω χαλκοῦς Ἰέρωνος ἔπεσεν αὐτομάτως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἣ τὸν Ἰέρωνα συνέβαινεν ἐν Συρακούσαις τελευτᾶν, ἐθαύμασε. καὶ τῶν ὁμοίων ἅμα συνανειμίμνησκον, οἷα δὴ τοῦ Ἑρμῶνος μὲν τοῦ Σπαρτιάτου, ὅτι πρὸ τῆς ἐν Λεύκτροις αὐτῷ γενομένης τελευτῆς ἐξέπεσον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνδριάντος, οἱ δ’ ἀστέρες ἠφάνισθησαν οὐς Λύσανδρος ἀνέθηκεν ἀπὸ τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίας, ὁ δ’ αὐτοῦ <τοῦ> Λυσάνδρου λίθινος ἀνδριὰς ἐξήνθησεν ἀγρίαν λόχμην καὶ πόαν τοσαύτην τὸ πλῆθος, ὥστε κατακρύψαι τὸ πρόσωπον, ἐν δὲ τοῖς Σικελικοῖς τῶν Ἀθηναίων ἀτυχήμασιν αἱ τε χρυσαὶ τοῦ φοίνικος ἀπέρρεον βάλανοι, καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Παλλαδίου κόρακες περιέκοπτον, ὁ δὲ Κνιδίων στέφανος, ὃν Φαρσαλίᾳ τῇ ὀρχηστρίδι Φιλόμηλος ὁ Φωκέων τύραννος ἐδωρήσατο, μεταστᾶσαν αὐτὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπώλεσεν ἐν Μεταποντίῳ παίζουσαν περὶ τὸν νεὼν τοῦ Ἀπόλλωνος ὀρμήσαντες γὰρ ἐπὶ τὸν στέφανον οἱ νεανίσκοι καὶ μαχόμενοι περὶ τοῦ χρυσίου πρὸς ἀλλήλους διέσπασαν τὴν ἄνθρωπον. Ἀριστοτέλης (fr. 130) μὲν οὖν μόνον Ὅμηρον ἔλεγε κινούμενα ποιεῖν ὀνόματα διὰ τὴν ἐνέργειαν, ἐγὼ δὲ φαίην ἂν καὶ τῶν ἀναθημάτων τὰ ἐνταυθοῖ μάλιστα συγκινεῖσθαι καὶ συνεπισημαίνειν τῇ τοῦ θεοῦ προνοίᾳ, καὶ τούτων μέρος μὴδὲν εἶναι κενὸν μὴδ’ ἀναίσθητον, ἀλλὰ πεπλησθαι πάντα θεϊότητος. καὶ ὁ Βόηθος ‘ναί’ εἶπεν· ‘οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸν θεὸν εἰς σῶμα καθειργνύναι θνητὸν ἅπαξ ἐκάστου μηνός, ἀλλὰ καὶ λίθω παντὶ καὶ χαλκῷ συμφυράσομεν αὐτόν, ὥσπερ οὐκ ἔχοντες ἀξιόχρεων τῶν τοιούτων συμπτωμάτων τὴν τύχην δημιουργὸν καὶ ταυτόματον.’ ‘εἴτ’ ἔφην ἐγὼ ‘τύχῃ σοι δοκεῖ καὶ αὐτομάτῳ τῶν τοιούτων ἕκαστον εἰσφέρειν, καὶ πιθανόν ἐστι τὰς ἀτόμους ἐξολισθεῖν καὶ διαχυθῆναι καὶ παρεγκλῖναι μήτε πρότερον μήτ’ ὕστερον, ἀλλὰ κατ’ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τῶν ἀναθέντων ἕκαστος ἢ χειρὸν ἔμελλε πράξιν ἢ βέλτιον; καὶ σὲ μὲν Ἐπίκουρος (fr. 383) ὠφελεῖ νῦν ὡς ἔοικεν ἅψ’ ὧν εἶπεν ἢ ἔγραψε πρὸ ἐτῶν τριακοσίων· ὁ θεὸς δ’, εἰ μὴ συνείρξειε φέρων ἑαυτὸν εἰς ἅπαντα μὴδ’ ἀνακερασθεῖν πᾶσιν, οὐκ ἂν σοι δοκεῖ κινήσεως ἀρχὴν καὶ πάθους αἰτίαν παρασχεῖν οὐδενὶ τῶν ὄντων;’ Τοιαῦτα μὲν ἐγὼ πρὸς τὸν Βόηθον ἀπεκρινάμην, ὅμοια δὲ *** περὶ τῶν Σιβυλλείων. ἐπειδὴ γὰρ ἔστημεν κατὰ τὴν πέτραν γενόμενοι τὴν κατὰ τὸ βουλευτήριον, ἑφ’ ἣς λέγεται καθίζεσθαι τὴν πρώτην Σίβυλλαν ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος παραγενομένην ὑπὸ τῶν Μουσῶν τραφεῖσαν (ἐνιοὶ δὲ φασιν ἐκ Μαλιέων ἀφικέσθαι Λαμίας οὔσαν θυγατέρα τῆς Ποσειδῶνος), ὁ μὲν Σαραπίων ἐμνήσθη τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς ὕμνησεν ἑαυτήν, ὡς οὐδ’ ἀποθανοῦσα λήξει μαντικῆς, ἀλλ’ αὐτὴ μὲν ἐν τῇ σελήνῃ περίεισι τὸ [καλούμενον] φαινόμενον γενομένη πρόσωπον, τῷ δ’ ἀέρι τὸ πνεῦμα συγκραθὲν ἐν φήμαις αἰεὶ φορήσεται καὶ κληδόν· ἐκ δὲ τοῦ σώματος μεταβαλόντος ἐν τῇ γῇ πόας καὶ ὕλης ἀναφυομένης βοσκήσεται ταύτην ἱερὰ θρέμματα χροᾶς τε παντοδαπὰς ἴσχοντα καὶ μορφὰς καὶ ποιότητας ἐπὶ τῶν σπλάγχχνων ἅψ’ ὧν αἱ προδηλώσεις ἀνθρώποις τοῦ μέλλοντος. ὁ δὲ Βόηθος ἔτι μᾶλλον ἦν φανερός καταγελῶν· τοῦ δὲ ξένου *** εἰπόντος, ὡς, εἰ καὶ ταῦτα μύθοις ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς γε μαντείαις ἐπιμαρτυροῦσι πολλὰ μὲν ἀναστάσεις καὶ μετοικισμοὶ πόλεων Ἑλληνίδων, πολλὰ δὲ βαρβαρικῶν στρατιῶν ἐπιφάνειαι καὶ ἀναιρέσεις ἡγεμονιῶν· ‘ταυτὶ δὲ τὰ πρόσφατα καὶ νέα πάθη περὶ τε Κύμην καὶ Δικαιάρχειαν οὐχ ὑμνούμενα πάλαι καὶ ἀδόξενα διὰ τῶν Σιβυλλείων ὁ χρόνος ὥσπερ ὀφείλων ἀποδέδωκεν, ἐκρήξεις πυρὸς ὀρείου καὶ ζέσεις θαλασσίας καὶ πετρῶν καὶ φλογμῶν ὑπὸ πνεύματος ἀναρρίψεις καὶ φθορὰς πόλεων ἅμα τοσούτων καὶ τηλικούτων, ὡς μεθ’ ἡμέραν ἐπελθοῦσιν ἄγνοιαν εἶναι καὶ ἀσάφειαν ὅπου κατῴκηντο τῆς χώρας συγκεχυμένης; ταῦτα γὰρ εἰ γέγονε πιστεῦσαι χαλεπὸν ἐστὶ, μή τί γε προειπεῖν ἄνευ θεϊότητος.’ Καὶ ὁ Βόηθος ‘ποῖον γάρ’ εἶπεν ‘ὧ δαιμόνιε, τῇ φύσει πάθος ὁ χρόνος οὐκ ὀφείλει; τί δ’ ἔστι τῶν ἀτόπων καὶ ἀπροσδοκῆτων περὶ γῆν ἢ θάλατταν ἢ πόλεις ἢ ἄνδρας, ὃ τις ἂν προειπὼν οὐ τύχοι γενομένου; καίτοι τοῦτό γε σχεδὸν οὐδὲ προειπεῖν ἔστιν ἀλλ’ εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ ῥῖψαι καὶ

διασπείραι λόγους οὐκ ἔχοντας ἀρχὴν εἰς τὸ ἄπειρον· οἷς πλανωμένοις ἀπήντησε πολλάκις ἡ τύχη καὶ συνέπεσεν αὐτομάτως. διαφέρει γὰρ οἶμαι γενέσθαι τὸ ῥηθὲν ἢ ῥηθῆναι τὸ γενησόμενον. ὁ γὰρ εἰπὼν τὰ μὴ ὑπάρχοντα λόγος ἐν ἑαυτῷ τὸ ἡμαρτημένον ἔχων οὐ δικαίως ἀναμένει τὴν ἐκ τοῦ αὐτομάτου πίστιν οὐδ' ἀληθεῖ τεκμηρίῳ χρῆται τοῦ προειπεῖν ἐπιστάμενος <τῷ> μετὰ τὸ εἰπεῖν γενομένῳ, πάντα τῆς ἀπειρίας φερούσης· μᾶλλον δ' ὁ μὲν 'εἰκάζων καλῶς', ὃν 'ἄριστον μάντιν' ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία (Eur. fr. 973), ἰχνοσκοποῦντι καὶ στιβεύοντι διὰ τῶν εὐλόγων τὸ μέλλον ὁμοίός ἐστι, Σίβυλλαι δ' αὐταὶ καὶ Βάκιδες ὥσπερ εἰς πόντον ἀτεκμάρτως τὸν χρόνον κατέβαλον καὶ διέσπειραν ὡς ἔτυχε παντοδαπῶν ὀνόματα καὶ ῥήματα παθῶν καὶ συμπτωμάτων. <ἐν> οἷς γιγνομένων ἐνίων ἀπὸ τύχης ὁμοίως ψευδός ἐστι τὸ νῦν λεγόμενον, κἂν ὕστερον ἀληθές, εἰ τύχοι, γένηται.' Τοιαῦτα τοῦ Βοήθου διελθόντος ὁ Σαραπίων 'δίκαιον' ἔφη 'τὸ ἀξίωμα περὶ τῶν οὕτως, <ὡς> λέγει Βόηθος, ἀορίστως καὶ ἀνυποθέτως λεγομένων, <οἶον> εἰ νίκη στρατηγῷ προείρηται <καὶ> νενίκηκεν, εἰ πόλεως ἀναίρεσις <καὶ> ἀπόλωλεν· ὅπου δ' οὐ μόνον λέγεται τὸ γενησόμενον, ἀλλὰ καὶ πῶς καὶ πότε καὶ μετὰ τί καὶ μετὰ τίνας, οὐκ ἔστιν εἰκασμός τῶν τάχα γενησομένων ἀλλὰ τῶν πάντως ἐσομένων προδήλωσις <οἷα> καὶ ταῦτ' ἔστιν εἰς τὴν Ἀγησιλάου χωλότητα· 'φράζεο δὴ, Σπάρτη, καίπερ μέγαλαυχος ἐοῦσα, μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάστη χωλὴ βασιλεία. δηρὸν γὰρ μόχθοι σε κατασχέσουσιν ἄελπτοι, φθισίβροτον τ' ἐπὶ κῦμα κυλινδομένου πολέμοιο.' καὶ τὰ περὶ τῆς νήσου πάλιν, ἣν ἀνῆκεν ἡ πρὸ Θήρας καὶ Θηρασίας θάλασσα [καὶ] περὶ τὸν Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων πόλεμον· 'ἀλλ' ὅποτε Τρώων γενεὰ καθύπερθε γένηται Φοινίκων ἐν ἀγῶνι, τότε' ἔσσειται ἔργα ἅπιστα· πόντος μὲν λάμψει πῦρ ἄσπετον, ἐκ δὲ κεραυνῶν πρηστήρες μὲν ἄνω διὰ κύματος αἰξουσιν ἄμμιγα σὺν πέτραις, ἡ δὲ στηρίζεται αὐτοῦ οὐ φατὸς ἀνθρώποις νῆσος· καὶ χεῖρονες ἄνδρες χερσὶ βηισάμενοι τὸν κρείσσονα νικήσουσι.' τὸ γὰρ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ Ῥωμαίους τε Καρχηδονίων περιγενέσθαι καταπολεμήσαντας Ἀννίβαν καὶ Φίλιππον Αἰτωλοῖς συμβαλόντα καὶ Ῥωμαίοις μάχῃ κρατηθῆναι καὶ τέλος ἐκ βυθοῦ νῆσον ἀναδύναι μετὰ πυρὸς πολλοῦ καὶ κλύδωνος ἐπιζέσαντος οὐκ ἂν εἴποι τις ὡς ἀπήντησεν ἅμα πάντα καὶ συνέπεσε κατὰ τύχην <καὶ> αὐτομάτως, ἀλλ' ἡ τάξις ἐμφαίνει τὴν πρόγνωσιν. καὶ τὸ Ῥωμαίοις πρὸ ἐτῶν ὁμοῦ τι πεντακοσίων προειπεῖν τὸν χρόνον, ἐν ᾧ πρὸς ἅπαντα τὰ ἔθνη πολεμήσουσιν ἅμα· τοῦτο δ' ἦν τὸ πολεμῆσαι τοῖς οἰκέταις ἀποστᾶσιν. ἐν τούτοις γὰρ οὐθὲν ἀτέκμαρτον οὐδὲ τυφλὸν ἀμφὶ τε τύχην ζητεῖν ἐν ἀπειρίᾳ ὁ λόγος· ἀλλὰ πολλὰ τῆς πείρας ἐνέχυρα δίδωσι καὶ δείκνυσι τὴν ὁδόν, ἥ βαδίζει τὸ πεπρωμένον. οὐ γὰρ οἶμαι τιν' ἑρεῖν, ὅτι μετὰ τούτων ὡς προερρήθη συνέπεσε κατὰ τύχην· ἐπεὶ τί κωλύει λέγειν ἕτερον, ὡς οὐκ ἔγραψε τὰς Κυρίας ὑμῖν Ἐπίκουρος, ὦ Βόηθε, δόξας, ἀλλ' ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως οὕτως πρὸς ἄλληλα τῶν γραμμάτων συνεμπεσόντων ἀπετελέσθη τὸ βιβλίον;' Ἄμα δὲ τούτων λεγομένων προήειμεν. ἐν δὲ τῷ Κορινθίων οἴκῳ τὸν φοίνικα θεωμένοις τὸν χαλκοῦν, ὅσπερ ἔτι λοιπός ἐστι τῶν ἀναθημάτων, οἱ περὶ τὴν ρίζαν ἐντετορευμένοι βάτραχοι καὶ ὕδροι θαῦμα τῷ Διογενιανῷ παρεῖχον, ἀμέλει δὲ καὶ ἡμῖν. οὔτε γὰρ φοῖνιξ, ὡς ἕτερα δένδρα, λιμναῖόν ἐστι καὶ φίλυδρον φυτὸν οὔτε Κορινθίοις τι βάτραχοι προσήκουσιν, ὥστε σύμβολον ἢ παράσημον εἶναι τῆς πόλεως ὥσπερ ἀμέλει Σελινούντιοί ποτε χρυσοῦν σέλινον ἀναθεῖναι λέγονται, καὶ Τενέδιοι τὸν πέλεκυν ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γιγνομένων περὶ τὸ καλούμενον Ἀστέριον παρ' αὐτοῖς· μόνοι γὰρ ὡς ἔοικεν ἐν τῷ χελωνίῳ τύπον πελέκεως ἔχουσι. καὶ μὴν αὐτῷ γε τῷ θεῷ κόρακας καὶ κύκνους καὶ λύκους καὶ ἰέρακας καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτ' εἶναι προσφιλεῖ τὰ θηρία νομίζομεν. εἰπόντος δὲ τοῦ Σαραπίωνος, ὅτι τὴν ἐξ ὑγρῶν ἠνίξατο τροφήν τοῦ ἡλίου καὶ γένεσιν καὶ ἀναθυμίασιν ὁ δημιουργός, εἴθ' Ὀμήρου λέγοντος ἀκηκοώς (γ 1) 'ἡέλιος δ' ἀπόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην' εἴτ' Αἰγυπτίους ἐωρακώς ἀρχῆς <σύμβολον καὶ> ἀνατολῆς παιδίον νεογιλὸν γράφοντας ἐπὶ λωτῷ καθεζόμενον, γελάσας ἐγὼ 'ποῦ σὺ πάλιν', εἶπον ὦ χρηστέ, τὴν Στοὰν δευρὶ παρωθεῖς

καὶ ὑποβάλλεις ἀτρέμα τῷ λόγῳ τὰς ἀνάψεις καὶ ἀναθυμιάσεις, [οὐχ] ὥσπερ αἱ Θετταλαὶ κατάγων τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ὡς ἐντεῦθεν ἀπὸ γῆς καὶ ὑδάτων βλαστάνοντας καὶ ἀρδομένους; ὁ μὲν γὰρ Πλάτων (Tim. 90a) καὶ τὸν ἄνθρωπον οὐράνιον ὠνόμασε φυτὸν, ὥσπερ ἐκ ρίζης ἄνω τῆς κεφαλῆς ὀρθούμενον· ὑμεῖς δὲ τοῦ μὲν Ἐμπεδοκλέους καταγελάτε φάσκοντος (fr. 44) τὸν ἥλιον περὶ γῆν ἀνακλάσει φωτὸς οὐρανοῦ γενόμενον αὐθις ἄνταυγεῖν πρὸς ὄλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις, αὐτοὶ δὲ γηγενὲς ζῶον ἢ φυτὸν ἔλειον ἀποφαίνετε τὸν ἥλιον εἰς βατράχων πατρίδα ἢ ὕδρων ἐγγράφοντες. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὴν Στωικὴν ἀναθώμεθα τραγωδίαν, τὰ δὲ τῶν χειροτεχνῶν ἀπαργα παρέργωγς ἐξετάσωμεν· ἐν πολλοῖς γάρ εἰσι κομψοί, τὸ δὲ ψυχρὸν οὐ πανταχοῦ καὶ περίεργον ἐκπεφεύγασιν. ὥσπερ οὖν ὁ τὸν ἀλεκτρυόνα ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐωθινήν ὑπεδήλωσεν ὥραν καὶ καιρὸν ἐπιούσης ἀνατολῆς, οὕτως ἐνταῦθα τοὺς βατράχους ἐαρινῆς ὥρας φαίη τις ἂν γεγονέναι σύμβολον ἐν ἧ κρατεῖν ἄρχεται τοῦ ἀέρος ὁ ἥλιος καὶ τὸν χειμῶνα διαλύειν, εἴ γε δεῖ καθ' ὑμᾶς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν ἥλιον μὴ δύο θεοὺς ἀλλ' ἓνα νομίζειν· καὶ ὁ Σαραπίων 'σὺ γάρ' εἶπεν 'οὐχ οὕτω νομίζεις ἀλλ' οἶει τὸν ἥλιον διαφέρειν τοῦ Ἀπόλλωνος;' ἔγωγ' εἶπον 'ὡς τοῦ ἡλίου τὴν σελήνην· ἀλλ' αὕτη μὲν οὐ πολλάκις οὐδὲ πᾶσιν ἀποκρύπτει τὸν ἥλιον, ὁ δ' ἥλιος ὁμοῦ τι πάντα ἀγνοεῖν τὸν Ἀπόλλωνα πεποίηκεν ἀποστρέφων τῇ αἰσθήσει τὴν διάνοιαν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸ φαινόμενον.' Ἐκ τούτου τοὺς περιηγητὰς ὁ Σαραπίων ἤρετο τί δὴ τὸν οἶκον οὐ Κυψέλου τοῦ ἀναθέντος ἀλλὰ Κορινθίων ὀνομάζουσιν. ἀπορίᾳ δ' αἰτίας ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ σιωπώντων ἐκείνων ἐπιγελάσας ἐγὼ 'τί δ' εἶπον' ἔτι τούτους οἰόμεθα γιγνώσκειν ἢ μνημονεύειν ἐκπεπληγμένους παντάπασιν ἡμῶν μετεωρολεσχούντων; ἐπεὶ πρότερόν γ' αὐτῶν ἠκούομεν λεγόντων, ὅτι τῆς τυραννίδος καταλυθείσης ἐβούλοντο Κορίνθιοι καὶ τὸν ἐν Πίσῃ χρυσοῦν ἀνδριάντα καὶ τὸν ἐνταῦθα τουτονὶ θησαυρὸν ἐπιγράψαι τῆς πόλεως. Δελφοὶ μὲν οὖν ἔδοσαν ὡς δίκαιον καὶ συνεχώρησαν, Ἡλείους δὲ φθονήσαντας ἐψηφίσαντο μὴ μετέχειν Ἰσθμίων· ὅθεν οὐδεὶς ἐξ ἐκείνου γέγονεν Ἰσθμίων ἀγωνιστῆς Ἡλείος. ὁ δὲ Μολιονιδῶν φόνος ὑφ' Ἡρακλέους περὶ Κλεωνᾶς οὐδὲν ἐστὶ μεταίτιος, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν, Ἡλείους τοῦ εἴργεσθαι· τούναντίον γὰρ ἦν αὐτοῖς προσῆκον εἶργειν, εἰ διὰ τοῦτο Κορινθίοις προσεκεκρούκεσαν.' ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτ' εἶπον. Ἐπεὶ δὲ τὸν Ἀκανθίων καὶ Βρασίδου παρελθοῦσιν οἶκον <ἔρημον> ἡμῖν ἔδειξεν ὁ περιηγητὴς χωρίον, ἐν ᾧ Ῥοδώπιδος ἔκειντο ποτε τῆς ἐταίρας ὀβελίσκοι σιδηροῖ, δυσχεράνας ὁ Διογενιανός 'ἦν ἄρα τῆς αὐτῆς' ἔφη 'πόλεως Ῥοδώπιδι μὲν χώραν παρασχεῖν, ὅπου τὰς δεκάτας φέρουσα καταθήσεται τῶν μισθῶν, Αἴσωπον δ' ἀπολέσαι τὸν ὁμόδουλον αὐτῆς.' καὶ ὁ Σαραπίων 'τί δὲ ταῦτ' ἔφη 'μακάριε, δυσχεραίνεις; ἐκεῖ βλέψον ἄνω καὶ τὴν χρυσοῦν ἐν τοῖς στρατηγοῖς καὶ βασιλεῦσι θέασαι Μνησαρέτην, ἣν Κράτης εἶπε τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀκρασίας ἀνακεῖσθαι τρόπαιον.' ἰδὼν οὖν ὁ νεανίας 'εἴτ' οὐ περὶ Φρύνης' ἔφη 'τοῦτ' ἦν εἰρημένον τῷ Κράτητι;' 'ναί' εἶπεν ὁ Σαραπίων· 'Μνησαρέτη γὰρ ἐκαλεῖτο, τὴν δὲ Φρύνην ἐπὶ κλησιν ἔσχε διὰ τὴν ὠχρότητα. πολλὰ δ' ὡς ἔοικε τῶν ὀνομάτων ἀποκρύπτουσιν αἱ παρωνυμῖαι. τὴν γοῦν Ἀλεξάνδρου μητέρα Πολυξένην εἶτα Μυρτάλην Ὀλυμπιάδα τε καὶ Στρατονίκην κληθῆναι λέγουσι, τὴν δὲ Ῥοδίαν Εὐμητὴν ἄχρι νῦν Κλεοβουλίνην πατρόθεν οἱ πλεῖστοι καλοῦσιν, Ἡροφίλην δὲ τὴν Ἐρυθραίαν μαντικὴν γενομένην Σίβυλλαν προσηγόρευσαν. τῶν δὲ γραμματικῶν ἀκούση καὶ τὴν Λήδαν Μνησινόην καὶ τὸν Ὀρέστην Ἀχαιὸν ὠνομάσθαι φασκόντων. ἀλλὰ πῶς' ἔφη 'διανοῇ σὺ (βλέψας πρὸς τὸν Θέωνα) τουτὶ διαλῦσαι τὸ περὶ Φρύνης αἰτίαμα;' κάκεϊνος ἡσυχῇ διαμειδιάσας 'οὕτως' εἶπεν 'ὥστε καὶ σοὶ προσεγκαλεῖν τὰ μικρότατα τῶν Ἑλληνικῶν πλημμελημάτων ἐλέγχοντι. καθάπερ γὰρ ὁ Σωκράτης (Xen. Conv. II, 3) ἐστιώμενος ἐν Καλλίου τῷ μύρῳ πολεμεῖ μόνον, ὀρχήσεις δὲ παίδων καὶ κυβιστήσεις καὶ φιλήματα καὶ γελωτοποιοὺς ὁρῶν ἀνέχεται, καὶ σύ μοι δοκεῖς ὁμοίως γύναιον εἶργειν τοῦ ἱεροῦ χρησάμενον ὥρα σώματος οὐκ ἐλευθερίως, φόνων δὲ

καὶ πολέμων καὶ λεηλασιῶν ἀπαρχαῖς καὶ δεκάταις κύκλῳ περιεχόμενον τὸν θεὸν ὁρῶν καὶ τὸν νεῶν σκύλων Ἑλληνικῶν ἀνάπλεων καὶ λαφύρων οὐ δυσχεραίνεις οὐδ' οἰκτίρεις τοὺς Ἑλληνας ἐπὶ τῶν καλῶν ἀναθημάτων αἰσχίστας ἀναγιγνώσκων ἐπιγραφάς Ἑρμείας καὶ Ἀκάνθιοι ἀπ' Ἀθηναίων καὶ Ἀθηναῖοι ἀπὸ Κορινθίων καὶ Φωκεῖς ἀπὸ Θεσσαλῶν, Ὁρνεᾶται δ' ἀπὸ Σικυωνίων, Ἀμφικτύονες δ' ἀπὸ Φωκῶν. ἀλλὰ Πραξιτέλης ὡς ἔοικε μόνος ἠνίασε Κράτεια τῇ ἐρωμένη τυχῶν αὐτόθι χώρας, ὃν ἐπαινεῖν ὥφειλε Κράτης, ὅτι τοῖς χρυσοῖς βασιλεῦσι τούτοις παρέστησε χρυσὴν ἐταίραν, ἐξονειδίζων τὸν πλοῦτον ὡς οὐδὲν ἔχοντα θαυμάσιον οὐδὲ σεμνόν. δικαιοσύνης γὰρ ἀναθήματα καὶ σωφροσύνης καὶ μεγαλονοίας καλῶς ἔχει τίθεσθαι παρὰ τῷ θεῷ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας, οὐ χρυσοῦ καὶ τρυφῶσης εὐπορίας ἧς μέτεστι καὶ τοῖς αἰσχίστα βεβιωκόσιν. Ἐκεῖνο δ' οὐ λέγεισ' εἶπεν ἄτερος τῶν περιηγητῶν, ὅτι Κροῖσος ἐνταῦθα καὶ τῆς ἀρτοποιοῦ χρυσὴν εἰκόνα ποιησάμενος ἀνέθηκε. καὶ ὁ Θέων ναί' ἔφη ἡ πλὴν οὐκ ἐντρύφων τῷ ἱερῷ, καλὴν δὲ λαβὼν αἰτίαν καὶ δικαίαν. λέγεται γὰρ Ἀλυάττην τὸν πατέρα τοῦ Κροίσου δευτέραν ἀγαγέσθαι γυναῖκα καὶ παῖδας ἐτέρους τρέφειν ἐπιβουλεύουσιν οὖν τῷ Κροίσῳ τὴν ἄνθρωπον φάρμακον δοῦναι τῇ ἀρτοποιῷ καὶ κελεύσαι διαπλάσασαν ἄρτον ἐξ αὐτοῦ τῷ Κροίσῳ παραδοῦναι τὴν δ' ἀρτοποιὸν κρύφα τῷ Κροίσῳ φράσαι, παραθεῖναι δὲ τοῖς ἐκείνης παισὶ τὸν ἄρτον. ἀνθ' ὧν βασιλεύσαντα τὸν Κροῖσον οἶον ἐπὶ μάρτυρι τῷ θεῷ τὴν χάριν ἀμείψασθαι τῆς γυναικὸς εὖ γε ποιοῦντ' ἐκείνον. ὅθεν εἶπεν ἄξιον δὴ καὶ τῶν πόλεων εἶ τι τοιοῦτόν ἐστιν ἀνάθημα τιμᾶν καὶ ἀγαπᾶν, οἶον τὸ Ὀπουντίων. ἐπεὶ γὰρ οἱ Φωκῶν τύραννοι πολλὰ τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀναθημάτων συγγέαντες ἔκοψαν νόμισμα καὶ διέσπειραν εἰς τὰς πόλεις, Ὀπουντίοι συναγαγόντες ὅσον ἔσχον ἀργυρίου Φωκικοῦ καὶ ποιήσαντες ὑδρίαν ἀνέπεμψαν ἐνθάδε τῷ θεῷ καὶ καθιέρωσαν. ἐγὼ δὲ καὶ Μυριναίους ἐπαινῶ καὶ Ἀπολλωνιάτας θέρη χρυσᾷ δεῦρο πέμψαντας, ἔτι δὲ μᾶλλον Ἑρετριεῖς καὶ Μάγνητας ἀνθρώπων ἀπαρχαῖς δωρησαμένους τὸν θεὸν ὡς καρπῶν δοτῆρα καὶ πατρῶν καὶ γενέσιον καὶ φιλόανθρωπον αἰτιῶμαι δὲ Μεγαρεῖς, ὅτι μόνον σχεδὸν ἐνταῦθα λόγχην ἔχοντα τὸν θεὸν ἔστησαν ἀπὸ τῆς μάχης, ἣν Ἀθηναίους μετὰ τὰ Περσικὰ τὴν πόλιν ἔχοντας αὐτῶν νικήσαντες ἐξέβαλον. ὕστερον μέντοι πληκτρον ἀνέθηκαν τῷ θεῷ χρυσοῦν ἐπιστήσαντες ὡς ἔοικε Σκυθίνῳ λέγοντι (fr. 1) περὶ τῆς λύρας ἣν ἀρμόζεται Ζηνὸς εὐειδῆς Ἀπόλλων πᾶσαν, ἀρχὴν καὶ τέλος συλλαβῶν, ἔχει δὲ λαμπρὸν πληκτρον ἡλίου φάος. Ἐπιβάλλοντος δὲ τοῦ Σαραπίωνος εἰπεῖν τι περὶ τούτων ὁ ξένος ἡδὺ μὲν ἔφη τὸ τοιούτων ἀκροᾶσθαι λόγων, ἐμοὶ δ' ἀναγκαῖον ἐστὶ τὴν πρώτην ὑπόσχεσιν ἀπαιτῆσαι περὶ τῆς αἰτίας, ἣ πέπαυκε τὴν Πυθίαν ἐν ἔπεισι καὶ μέτροις ἄλλοις θεσπίζουσιν ὥστ', εἰ δοκεῖ, τὰ λειπόμενα τῆς θεᾶς ὑπερθέμενοι περὶ τούτων ἀκούσωμεν ἐνταῦθα καθίσαντες. οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ μάλιστα πρὸς τὴν τοῦ χρηστηρίου πίστιν ἀντιβαίνων λόγος, ὡς δεῦν θάτερον, ἢ τῆς Πυθίας τῷ χωρίῳ μὴ πελαζούσης ἐν ᾧ τὸ θεῖόν ἐστιν, ἢ τοῦ πνεύματος παντάπασιν ἀπεσβεσμένου καὶ τῆς δυνάμεως ἐκλελοιπυίας. Περιελθόντες οὖν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν καθεζόμεθα κρηπίδων <τοῦ> νεῶ πρὸς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν τόθ' ὕδωρ ... ἀποβλέποντες ὥστ' εὐθὺς εἰπεῖν τὸν Βόηθον, ὅτι καὶ ὁ τόπος τῆς ἀπορίας συνεπιλαμβάνεται τῷ ξένῳ. Μουσῶν γὰρ ἦν ἱερὸν ἐνταῦθα περὶ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ νάματος, ὅθεν ἐχρῶντο πρὸς τε τὰς λοιβὰς <καὶ τὰς χερνίβας> τῷ ὕδατι τούτῳ, ὡς φησι Σιμωνίδης (fr. 44), ἔνθα χερνίβεσσιν ἀρύεται [τε] Μουσᾶν καλλικόμων ὑπένερθεν ἄγνων ὕδωρ. μικρῷ δὲ περιεργότερον αὐθις ὁ Σιμωνίδης τὴν Κλειῶν προσεῖπών (fr. 45) ἄγνᾶν ἐπίσκοπον χερνίβων φησὶ πολὺλιστα ἀρύνοντεσσιν ἀχρυσόπεπλον εὐῶδες ἀμβροσίῳ ἐκ μυχῶν ἐρανὸν ὕδωρ λαβόν. οὐκ ὀρθῶς οὖν Εὐδοξος ἐπίστευσε τοῖς Στυγὸς ὕδωρ τοῦτο καλεῖσθαι πεφῆνασι. τὰς δὲ Μούσας ἰδρύσαντο παρέδρους τῆς μαντικῆς καὶ φύλακας αὐτοῦ παρὰ τὸ νᾶμα καὶ τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν, ἧς λέγεται τὸ μαντεῖον γενέσθαι, <διὰ> τὴν ἐν μέτροις καὶ μέλεσι χρησμοδίαν. ἔνιοι δὲ καὶ πρῶτον ἐνταῦθα φασιν ἡρώων μέτρον

ἀκουσθῆναι, ‘συμφέρετε πτερὰ <τ>’, οἰωνοί, κηρόν τε, μέλισσαι· ὅτε τῷ θεῷ *** ἐπιδεᾷ
 γενομένην ἀποβαλεῖν τὸ σεμνόν. ‘Ὁ Σαραπίων ἐπιεικέστερα ταῦτ’ εἶπεν ὧ Βόηθε, καὶ
 μουσικώτερα· δεῖ γὰρ μὴ μάχεσθαι πρὸς τὸν θεὸν μηδ’ ἀναιρεῖν μετὰ τῆς μαντικῆς ἅμα τὴν
 πρόνοιαν καὶ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῶν ὑπεναντιοῦσθαι δοκούντων λύσεις ἐπιζητεῖν τὴν δ’ εὐσεβῆ
 καὶ πάτριον μὴ προῖεσθαι πίστιν. ‘ὁρθῶς’ ἔφην ἐγὼ ‘λέγεις, ἄριστε Σαραπίων· οὐδὲ γὰρ
 φιλοσοφίαν ἀπογιγνώσκομεν ὡς ἀνηρημένην παντάπασιν καὶ διεφθορυῖαν, ὅτι πρότερον μὲν
 ἐν ποιήμασιν ἐξέφερον οἱ φιλόσοφοι τὰ δόγματα καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ Ὀρφεὺς καὶ Ἡσίοδος
 καὶ Παρμενίδης καὶ Ξενοφάνης καὶ Ἐμπεδοκλῆς [καὶ Θαλῆς], ὕστερον δ’ ἐπαύσαντο καὶ
 πέπαιναντο χρώμενοι μέτροις πλὴν σοῦ· διὰ σοῦ δ’ αὐθις εἰς φιλοσοφίαν ποιητικὴ κάτεισιν
 ὄρθιον καὶ γενναῖον ἐγκελευομένη τοῖς νέοις. οὐδ’ ἀστρολογίαν ἀδοξοτέραν ἐποίησαν οἱ περὶ
 Ἀρίσταρχον καὶ Τιμόχαριν καὶ Ἀρίστυλλον καὶ Ἰππαρχον καταλογάδην γράφοντες, ἐν μέτροις
 πρότερον Εὐδόξου καὶ Ἡσιόδου καὶ Θαλοῦ γραφόντων, εἴ γε Θαλῆς ἐποίησεν ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν
 <τὴν> εἰς αὐτὸν ἀναφερομένην Ἀστρολογίαν. Πίνδαρος δὲ καὶ περὶ τρόπου μελωδίας
 ἀμελουμένου καθ’ αὐτὸν ἀπορεῖν ὁμολογεῖ, καὶ θαυμάζειν ὅτι οὐδὲν γὰρ ἐστὶ δεινὸν οὐδ’
 ἄτοπον αἰτίας ζητεῖν τῶν τοιούτων μεταβολῶν· ἀναιρεῖν δὲ τὰς τέχνας καὶ τὰς δυνάμεις, ἅν τι
 κινήτῃ καὶ παραλλάξῃ τῶν κατὰ ταύτας, οὐ δίκαιον. ‘Υπολαβὼν δ’ ὁ Θέων ‘ἀλλὰ ταῦτα μὲν’
 εἶπε ‘μεγάλας ἔσχηκε τῷ ὄντι παραλλαγὰς καὶ καινοτομίας· τῶν δ’ ἐνταῦθα <χρησμῶν
 οἶσθα> πολλοὺς καὶ τότε καταλογάδην ἐκφερομένους καὶ περὶ πραγμάτων οὐ τῶν τυχόντων·
 Λακεδαιμονίοις τε γάρ, ὡς Θουκυδίδης ἱστορήκε, περὶ τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου χρωμένοις
 ἀνεῖλε νίκην καὶ κράτος, καὶ βοηθήσειν αὐτὸς καὶ παρακαλούμενος καὶ ἀπαράκλητος καὶ
 Πausανίαν εἰ μὴ καταγάγοιεν ἄργυρέα <εὐλάκα> εὐλάξειν’. Ἀθηναίοις δὲ περὶ τῆς ἐν
 Σικελίᾳ μαντευομένοις στρατιᾶς προσέταξε τὴν ἐξ Ἐρυθρῶν ἰέρειαν ἄγειν τῆς Ἀθηνᾶς·
 ἐκαλεῖτο δ’ Ἡσυχία τὸ γύναιον. Δεινομένους δὲ τοῦ Σικελιώτου μαντευομένου περὶ τῶν υἱέων
 ἀνεῖλεν ὡς οἱ τρεῖς τυραννήσοιεν· ὑποτυχόντος δὲ τοῦ Δεινομένου ‘οἰμωξόμενοι γ’ ὧ δέσποτ’
 Ἀπολλόν’, καὶ τοῦτο [σοι] ἔφη διδόναι καὶ προσαναιρεῖν. ἴστε τοίνυν, ὅτι Γέλων μὲν ὑδρωπιῶν
 Ἰέρων δὲ λιθίων ἐτυράννησεν· ὁ δὲ τρίτος Θρασύβουλος ἐν στάσεσι καὶ πολέμοις γενόμενος
 χρόνον οὐ πολὺν ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς. Προκλῆς τοίνυν ὁ Ἐπιδαύρου τύραννος ἄλλους τε
 πολλοὺς ὡμῶς καὶ παρανόμως ἀνεῖλε καὶ Τίμαρχον ἀπ’ Ἀθηνῶν παραγενόμενον μετὰ
 χρημάτων πρὸς αὐτὸν ὑποδεξάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς ἀπέκτεινε καὶ τὸ σῶμα κατεπόντισεν
 ἐμβαλὼν εἰς φορμόν· ἔπραξε δὲ ταῦτα διὰ Κλεάνδρου τοῦ Αἰγινήτου τῶν ἄλλων ἀγνοούντων.
 ὕστερον δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ ταραττομένων ἔπεμψεν ἐνταῦθα Κλεότιμον τὸν ἀδελφὸν ἐν
 ἀπορρήτῳ μαντευσόμενον περὶ φυγῆς αὐτοῦ καὶ μεταστάσεως. ἀνεῖλεν οὖν ὁ θεὸς διδόναι
 Προκλεῖ φυγὴν καὶ μετάστασιν, ὅπου τὸν φορμόν ἐκέλευσε καταθέσθαι τὸν Αἰγινήτην ξένον ἢ
 ὅπου τὸ κέρας ἀποβάλλει ὁ ἔλαφος. συνεῖς οὖν ὁ τύραννος, ὅτι κελεύει καταποντίζειν αὐτὸν ἢ
 κατορύττειν ὁ θεός (οἱ γὰρ ἔλαφοι κατορύττουσι καὶ ἀφανίζουσι κατὰ τῆς γῆς ὅταν ἐκπέσῃ τὸ
 κέρας), ἐπέσχεεν ὀλίγον χρόνον, εἴτα τῶν πραγμάτων παντάπασιν μοχθηρῶν γενομένων ἐξέπεσε·
 λαβόντες δ’ αὐτὸν οἱ τοῦ Τιμάρχου φίλοι καὶ διαφθείραντες ἐξέβαλον τὸν νεκρὸν εἰς τὴν
 θάλασσαν. ὁ δ’ ἐστὶ μέγιστον, αἰ ῥῆτραι, δι’ ὧν ἐκόσμησε τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν
 Λυκοῦργος, ἐδόθησαν αὐτῷ καταλογάδην. μυρίους τοίνυν καὶ Ἡροδότου καὶ Φιλοχόρου καὶ
 Ἰστρου, τῶν μάλιστα τὰς ἐμμέτρους μαντείας φιλοτιμηθέντων συναγαγεῖν, ἄνευ μέτρου
 χρησμοὺς <ἀνα> γεγραφότων Θεόπομπος οὐδενὸς ἦττον ἀνθρώπων ἐσπουδακῶς περὶ τὸ
 χρηστήριον ἰσχυρῶς ἐπιτετίμηκε τοῖς μὴ νομίζουσι κατὰ τὸν τότε χρόνον ἔμμετρα τὴν Πυθίαν
 θεοπίζειν· εἴτα τοῦτο βουλόμενος ἀποδειξάιναι παντάπασιν ὀλίγων χρησμῶν ἠὲ πόρηκεν, ὡς τῶν
 πολλῶν καὶ τότε ἤδη καταλογάδην ἐκφερομένων. ‘Ἔνιοι δὲ καὶ νῦν μετὰ μέτρων ἐκτρέχουσιν,
 ὧν ἔν[εκ]α καὶ <τὸ> πρᾶγμα περιβόητον πεποίηκε. μισογύνου γὰρ Ἡρακλέους ἱερόν ἐστιν ἐν

τῇ Φωκίδι, καὶ νομίζεται τὸν ἱερώμενον ἐν τῷ ἐνιαυτῷ γυναικὶ μὴ ὀμιλεῖν· διὸ καὶ πρεσβύτας ἐπεικῶς ἱερεῖς ἀποδεικνύουσι. πλὴν ἔμπροσθεν ὀλίγῳ χρόνῳ νεανίας οὐ πονηρὸς ἀλλὰ φιλότιμος, ἐρῶν παιδίσκης, ἔλαβε τὴν ἱερωσύνην. καὶ τὸ πρῶτον ἦν ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ καὶ ἔφευγε τὴν ἀνθρωπὸν· ἀναπαυομένῳ δ' αὐτῷ ποτε μετὰ πότον καὶ χορείαν προσπεσοῦσα διεπράξατο. φοβούμενος οὖν καὶ ταραττόμενος ἐπὶ τὸ μαντεῖον κατέφυγε καὶ περὶ τῆς ἀμαρτίας ἡρώτα τὸν θεὸν εἴ τις εἴη παραίτησις ἢ λύσις· ἔλαβε δὲ τόνδε τὸν χρησμόν· ‘ἅπαντα τὰναγκαῖα συγχωρεῖ θεός.’ οὐ μὴν ἀλλὰ δοὺς ἄν τις, ὡς οὐδὲν ἄνευ μέτρου θεσπίζεται καθ' ἡμᾶς, μᾶλλον διαπορήσειε περὶ τῶν παλαιῶν ποτὲ μὲν <ἐν> μέτροις ποτὲ δ' ἄνευ μέτρων διδόντων τὰς ἀποκρίσεις. ἔστι δ' οὐδέτερον, ὧ παῖ, παράλογον, μόνον [ἄν] ὀρθὰς καὶ καθαρὰς περὶ τοῦ θεοῦ δόξας ἔχωμεν καὶ μὴ νομίζωμεν αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι τὸν τὰ ἔπη συντιθέντα πρότερον καὶ νῦν ὑποβάλλοντα τῇ Πυθίᾳ τοὺς χρησμούς, ὥσπερ ἐκ προσωπειῶν φθεγγόμενον.’

‘Ἀλλ' αὖθις ἄξιον μὲν ἔστι διὰ μακροτέρων εἰπεῖν τι καὶ πυθέσθαι περὶ τούτων, τὰ δὲ νῦν ἐν βραχεῖ μαθόντες διαμνημονεύωμεν, ὡς σῶμα μὲν ὀργάνοις χρήται πολλοῖς αὐτῷ δὲ σώματι ψυχὴ καὶ μέρεσι τοῖς σώματος· ψυχὴ δ' ὄργανον θεοῦ γέγονεν, ὄργανον δ' ἄρετὴ μάλιστα μιμεῖσθαι τὸ χρώμενον ἢ πέφυκε δυνάμει καὶ παρέχειν τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ νοήματος ἐν αὐτῷ διαφαινομένου, δεικνύναι δ' οὐχ οἷον ἦν ἐν τῷ δημιουργῷ καθαρὸν καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀναμάρτητον, ἀλλὰ μεμιγμένον <πολλῷ τῷ ἄλλοτρίῳ>· καθ' ἑαυτὸ γὰρ ἄδῃλον ἡμῖν, ἐν ἐτέρῳ δὲ καὶ δι' ἐτέρου φαινόμενον ἀναπίμπλαται τῆς ἐκείνου φύσεως. καὶ κηρὸν μὲν ἐῷ καὶ χρυσὸν ἄργυρόν τε καὶ χαλκὸν ὅσα τ' ἄλλα πλαττομένης οὐσίας εἶδη δέχεται μὲν ἰδέαν μίαν ἐκτυπούμενης ὁμοιότητος, ἄλλο δ' ἄλλην ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ μιμήματι διαφορὰν προστίθῃσι· καὶ τὰς ἐν κατόπτροις ἐπιπέδοις τε καὶ κοίλοις καὶ περιαγέσι φασμάτων καὶ εἰδώλων ἀφ' ἐνὸς εἶδους μυρίας παρατυπώσεις. καὶ γὰρ εἰσι <.... ἡλίω δ'> οὐδὲν οὔτε μᾶλλον <τὴν> ἰδέαν ἔοικεν οὔθ' ὡς ὀργάνῳ χρῆσθαι φύσει γέγονεν εὐπειθέστερον σελήνης· λαμβάνουσα δὲ παρ' ἡλίου τὸ λαμπρὸν καὶ πυρωπὸν οὐχ ὅμοιον ἀποπέμπει πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ μιχθὲν αὐτῇ καὶ χρόαν μετέβαλε καὶ δύναμιν ἔσχεν ἐτέραν· ἡ δὲ θερμότης καὶ παντάπασιν ἐξοίχεται καὶ προλέλοιπε τὸ φῶς ὑπ' ἀσθενείας. οἶμαι δὲ <καὶ σέ> γινώσκειν τὸ παρ' Ἡρακλείτῳ (fr. 93) λεγόμενον ὡς ‘ὁ ἄναξ, οὗ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει ἀλλὰ σημαίνει.’ πρόσλαβε δὲ τούτοις εὖ λεγομένοις καὶ νόησον τὸν ἐνταῦθα θεὸν χρώμενον τῇ Πυθίᾳ πρὸς ἀκοήν, καθὼς ἥλιος χρήται σελήνῃ πρὸς ὄψιν· δείκνυσιν μὲν γὰρ καὶ ἀναφαίνει τὰς αὐτοῦ νοήσεις, μεμιγμένας δὲ δείκνυσιν διὰ σώματος θνητοῦ καὶ ψυχῆς <ἀνθρωπίνης> ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένης μηδὲ τῷ κινεῖν παρέχειν ἑαυτὴν ἀκίνητον ἐξ αὐτῆς καὶ καθεστῶσαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σάλῳ ψαύουσιν [αὐτὴν] καὶ συμπλεκομένην τοῖς ἐν αὐτῇ κινήμασι καὶ πάθεσιν ἐπιταράττουσιν αὐτήν. ὡς γὰρ οἱ δῖνοι τῶν ἅμα κύκλῳ καταφερομένων σωμάτων οὐκ ἐπικρατοῦσι βεβαίως, ἀλλὰ κύκλῳ μὲν ὑπ' ἀνάγκης φερομένων κάτω δὲ φύσει ρεπόντων γίγνεται τις ἐξ ἀμφοῖν ταραχῶδης καὶ παράφορος ἐλιγμός, οὕτως ὁ καλούμενος ἐνθουσιασμός ἔοικε μῖξις εἶναι κινήσεων δυοῖν, τὴν μὲν ὡς πέπονθε τῆς ψυχῆς ἅμα δὲ τὴν ὡς πέφυκε κινουμένης. ὅπου γὰρ ἀψύχοις σώμασι καὶ κατὰ ταῦτα μονίμοις οὐκ ἔστι χρήσασθαι παρ' ὃ πέφυκε βιαζόμενον οὐδὲ κινῆσαι σφαιρικῶς κύλινδρον ἢ <κῶνον> κυβικῶς ἢ λύραν αὐλητικῶς ἢ σάλπιγγα κιθαριστικῶς, ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἦν ὡς ἔοικε τὸ τεχνικῶς ἐκάστῳ χρῆσθαι καὶ ὡς πέφυκεν, ἥπου τὸ ἔμψυχον καὶ αὐτοκίνητον ὁρμῆς τε καὶ λόγου μετέχον ἄλλως ἢ τις ἢ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ προϋπάρχουσαν ἔξιν ἢ δύναμιν ἢ φύσιν μεταχειρίσασθαι, μουσικῶς κινῶν νοῦν ἄμουσον ἢ γραμματικῶς τὸν ἀγράμματον ἢ λογίως τὸν ἐν λόγοις ἀθεώρητον καὶ ἀνάσκητον; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ‘Μαρτυρεῖ δέ μοι καὶ Ὀμηρος, αἰτία μὲν ἄνευ θεοῦ’ (β 372, ο 531) οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ὑποτιθέμενος περαινόμενον, οὐ μὴν πᾶσι πρὸς πάντα χρώμενον ποιῶν τὸν θεόν, ἀλλ' ἐκάστῳ καθ' ἣν ἔχει τέχνην ἢ δύναμιν. ἡ γὰρ οὐχ ὀρᾷς’ εἶπεν ὧ φίλε Διογενιανέ, τὴν Ἀθηνᾶν, ὅτε

πεῖσαι βούλεται τοὺς Ἀχαιοὺς, τὸν Ὀδυσσεά παρακαλοῦσαν, ὅτε συγγέαι τὰ ὄρκια, τὸν Πάνδαρον ζητοῦσαν, ὅτε τρέψασθαι τοὺς Τρῶας, ἐπὶ τὸν Διομήδην βαδίζουσιν; ὁ μὲν γὰρ εὖρωστος καὶ μάχιμος ὁ δὲ τοξικός καὶ ἀνόητος ὁ δὲ δεινὸς εἰπεῖν καὶ φρόνιμος. οὐ γὰρ εἶχεν Ὅμηρος τὴν αὐτὴν Πανδάρῳ διάνοιαν, εἴ γε Πάνδαρος ἦν ὁ ποιήσας ἑοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥίπῃς πλέοις (Eur. fr. 397)· ἀλλ' ἐγίνωσκεν ἄλλας πρὸς ἄλλα δυνάμεις καὶ φύσεις γεγεννημένας, ὧν ἐκάστη κινεῖται διαφόρως, κἂν ἔν ἧ τὸ κινεῖν ἀπάσας. ὥσπερ οὖν τὸ κινεῖν τὸ πεζὸν οὐ δύναται πτητικῶς οὐδὲ τορῶς τὸ τραυλὸν οὐδ' εὐφώνως τὸ ἰσχνόφωνον (ἀλλὰ καὶ τὸν Βάττον, οἶμαι, διὰ τοῦτ' ἐπὶ τὴν φωνὴν παραγενόμενον εἰς Λιβύην ἔπεμψεν οἰκιστήν, ὅτι τραυλὸς μὲν ἦν καὶ ἰσχνόφωνος βασιλικὸς δὲ καὶ πολιτικὸς καὶ φρόνιμος), οὕτως ἀδύνατον διαλέγεσθαι ποιητικῶς τὸν ἀγράμματον καὶ ἀνήκοον ἐπῶν. ὥσπερ ἡ νῦν τῷ θεῷ λατρεύουσα γέγονε μὲν εἴ τις ἄλλος ἐνταῦθα νομίμως καὶ καλῶς καὶ βεβίωκεν εὐτάκτως, τραφεῖσα δ' ἐν οἰκίᾳ γεωργῶν πενήτων οὗτ' ἀπὸ τέχνης οὐδὲν οὗτ' ἀπ' ἄλλης τινὸς ἐμπειρίας καὶ δυνάμεως ἐπιφερομένη κάτεισιν εἰς τὸ χρηστήριον, ἀλλ' ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν (Oec. 7, 5) οἶται δεῖν ἐλάχιστα τὴν νύμφην ἰδοῦσαν ἐλάχιστα δ' ἀκούσασαν εἰς ἀνδρὸς βαδίζειν, οὕτως ἄπειρος καὶ ἀδαὴς ὀλίγου δεῖν ἀπάντων καὶ παρθένος ὡς ἀληθῶς τὴν ψυχὴν τῷ θεῷ σύνεστιν. ἀλλ' ἡμεῖς ἐρωδιοῖς οἰόμεθα καὶ τροχίλοις καὶ κόραξι χρῆσθαι φθεγγομένοις σημαίνοντα τὸν θεὸν καὶ οὐκ ἀξιοῦμεν, ἧ θεῶν ἄγγελοι καὶ κήρυκες εἰσι, λογικῶς ἕκαστα καὶ σαφῶς φράζειν, τὴν δὲ τῆς Πυθίας φωνὴν καὶ διάλεκτον ὥσπερ <τραγικὴν> ἐκ θυμέλης, οὐκ ἀνήδυντον οὐδὲ λιτὴν ἀλλ' ἐν μέτρῳ καὶ ὄγκῳ καὶ πλάσματι καὶ μεταφοραῖς ὀνομάτων καὶ μετ' αὐλοῦ φθεγγομένην παρέχειν ἀξιοῦμεν.· 'τί οὖν φήσομεν περὶ τῶν παλαιῶν; οὐχ ἔν ἀλλὰ πλείονα, οἶμαι. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ εἴρηται, τὰ πλείστα ἀκακεῖναι καταλογάδην ἀπεφθέγγοντο, δεύτερον δὲ καὶ σωματῶν ἦνεγκε κράσεις καὶ φύσεις ὁ χρόνος ἐκεῖνος εὖρουσι καὶ φορὸν ἐχούσας πρὸς ποίησιν, αἷς εὐθὺς ἐπεγίγνοντο προθυμίαι καὶ ὄρμαι καὶ παρασκευαί ψυχῆς ἐτοιμότητα ποιοῦσαι μικρὰς ἔξωθεν ἀρχῆς καὶ παρατροπῆς τοῦ φανταστικοῦ δεομένην, ὡς εὐθὺς ἔλκεσθαι πρὸς τὸ οἰκεῖον οὐ μόνον, ὡς λέγει Φιλῖνος, ἀστρολόγους καὶ φιλοσόφους, ἀλλ' ἐν οἴνῳ τε πολλῷ καὶ πάθει γιγνομένων οἴκτου <τέ> τινος ὑπορρυέντος ἢ χαρᾶς προσπесούσης ὠλίσθανεν εἰς ἐνὸν δὸν γῆρυν' ἐρωτικῶν τε κατεπίμπλυντο μέτρων καὶ ἁσμάτων τὰ συμπόσια καὶ τὰ βιβλία γραμμάτων. ὁ δ' Εὐριπίδης εἰπὼν (fr. 663) ὡς "Ἐρως ποιητὴν διδάσκει, κἂν ἄμουσος ἦ τὸ πρῖν' ἐνενόησεν, ὅτι ποιητικὴν καὶ μουσικὴν Ἐρως δύνάμιν οὐκ ἐντίθησιν, ἐνυπάρχουσιν δὲ κινεῖ καὶ ἀναθερμαίνει λανθάνουσιν καὶ ἀργοῦσαν. ἢ μηδένα νῦν ἐρᾶν, ὧ ξένη, λέγωμεν, ἀλλὰ φροῦδον οἶχεσθαι τὸν ἔρωτα, ὅτι μέτροις οὐδεὶς οὐδ' ὦδαῖς 'ρίμφα παιδεύουσ' ὡς Πίνδαρος ἔφη (Isth. II 3) 'τοξεύει μελιγῆρας ὕμνους; ἀλλ' ἄτοπον· ἔρωτες γὰρ ἔτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιστρέφονται, ψυχαῖς <δ>' ὁμιλοῦντες οὐκ εὐφυῶς οὐδ' ἐτοίμως πρὸς μουσικὴν ἐχούσας ἄναυλοι μὲν καὶ ἄλυροι ἀλάοι δ' οὐδὲν ἡττόν εἰσι καὶ διάπυροι τῶν παλαιῶν· ἔτι <δ>' οὐδ' ὅσιον εἰπεῖν ἢ καλὸν ὡς ἀνέραςτος ἦν ἡ Ἀκαδήμεια καὶ ὁ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος χορὸς, ὧν λόγοις μὲν ἐρωτικοῖς ἐντυχεῖν ἔστι, ποιήματα δ' οὐκ ἀπολελοίπασι. τί δ' ἀπολείπει τοῦ λέγοντος ἐρωτικὴν μόνην γεγονέναι Σαπφῶ γυναικῶν <ὁ> μαντικὴν <φάσκων μόνην> γεγονέναι Σίβυλλαν καὶ Ἀριστονίκαν καὶ ὅσαι διὰ μέτρων ἐθεμίστευσαν; ὁ μὲν γὰρ οἶνος' ὡς ἔλεγε Χαιρήμων (fr. 16) 'τοῖς τρόποις κεράννυται τῶν πινόντων· ὁ δὲ μαντικὸς ἐνθουσιασμός, ὥσπερ ὁ ἐρωτικὸς, χρῆται τῇ ὑποκειμένη δυνάμει καὶ κινεῖ τῶν δεξαμένων ἕκαστον καθ' ὃ πέφυκεν.· 'Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς προνοίας σκοποῦντες ὀψόμεθα πρὸς τὸ βέλτιον γεγεννημένην τὴν μεταβολήν. ἀμοιβῇ γὰρ ἔοικε νομίσματος ἢ τοῦ λόγου χρεῖα, καὶ δόκιμον καὶ αὐτοῦ τὸ σύνηθές ἐστι καὶ γνώριμον, ἄλλην ἐν ἄλλοις χρόνοις ἰσχύον λαμβάνοντος. ἦν οὖν ὅτε λόγου νομίσμασιν ἐχρῶντο μέτροις καὶ μέλεσι καὶ ὦδαῖς, πᾶσαν μὲν ἱστορίαν καὶ φιλοσοφίαν πᾶν δὲ πάθος ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν καὶ πρᾶγμα σεμνοτέρως φωνῆς

δεόμενον εἰς ποιητικὴν καὶ μουσικὴν ἄγοντες. οὐ γὰρ μόνον νῦν <μὲν> ὀλίγοι μόλις ἐπαΐουσι, τότε δὲ πάντες ἠκροῶντο καὶ ἔχαιρον ἀδομένοις <‘μηλοβόται τ’> ἀρόται τ’ ὀρνιθολόχοι τε· κατὰ Πίνδαρον (Isth. I 48), ἀλλ’ ὑπὸ τῆς πρὸς ποιητικὴν ἐπιτηδειότητος οἱ πλεῖστοι διὰ λύρας καὶ ὥδης ἐνουθέτουν ἐπαρρησιάζοντο παρεκελεύοντο μύθους καὶ παροιμίας ἐπέβαινον, ἔτι δ’ ὕμνους θεῶν <κατ’> εὐχὰς παιᾶνας ἐν μέτροις ἐποιοῦντο καὶ μέλεσιν οἱ μὲν δι’ εὐφυΐαν οἱ δὲ διὰ συνήθειαν. οὐκοῦν οὐδὲ μαντικῇ κόσμου καὶ χάριτος ἐφθόνει ὁ θεὸς οὐδ’ ἀπήλαυνεν ἐνθένδε <τὴν> τιμωμένην μοῦσαν τοῦ τρίποδος, ἀλλ’ ἐπήγετο μᾶλλον ἐγείρων τὰς ποιητικὰς <καὶ> ἀσπαζόμενος φύσεις, αὐτὸς τε φαντασίας ἐνεδίδου καὶ συνεξώρμα τὸ σοβαρὸν καὶ λόγιον ὡς ἀρμόττον καὶ θαυμαζόμενον. ἐπεὶ δὲ τοῦ βίου μεταβολὴν ἅμα ταῖς τύχαις καὶ ταῖς φύσεσι λαμβάνοντος ἐξωθοῦσα τὸ περιττὸν ἢ χρεῖα κρωβύλους τε χρυσοῦς ἀφήρει καὶ ξυστίδας μαλακὰς ἀπημφίαζε καὶ πού και κόμην σοβαρωτέραν ἀπέκειρε καὶ ὑπέλυσε κόθορνον οὐ φαύλως ἐθιζομένων ἀντικαλλωπίζεσθαι πρὸς τὴν πολυτέλειαν εὐτελείᾳ καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ λιτὸν ἐν κόσμῳ τίθεσθαι μᾶλλον ἢ τὸ σοβαρὸν καὶ περίεργον, οὕτω τοῦ λόγου συμμεταβάλλοντος ἅμα καὶ συναπολυομένου κατέβη μὲν ἀπὸ τῶν μέτρων ὥσπερ ὀχημάτων ἢ ἱστορία καὶ τῷ πεζῷ μάλιστα τοῦ μυθώδους ἀπεκρίθη τὸ ἀληθές, φιλοσοφία δὲ τὸ σαφές καὶ διδασκαλικὸν ἀσπασαμένη μᾶλλον ἢ τὸ ἐκπλήττον διὰ λόγων ἐποιεῖτο τὴν ζήτησιν, ἀπέπαυσε δὲ τὴν Πυθίαν ὁ θεὸς ‘πυρικάουσ’ μὲν ὀνομάζουσιν τοὺς αὐτῆς πολίτας, ‘ὀφιοβόρους’ δὲ τοὺς Σπαρτιάτας, ‘ὄρεᾶνας’ δὲ τοὺς ἄνδρας, ‘ὄρεμπότας’ δὲ τοὺς ποταμούς· ἀφελὼν δὲ τῶν χρησμῶν ἔπη καὶ γλώσσας καὶ περιφράσεις καὶ ἀσάφειαν οὕτω διαλέγεσθαι παρεσκεύασε τοῖς χρωμένοις ὡς νόμοι τε πόλεσι διαλέγονται καὶ βασιλεῖς ἐντυγχάνουσι δήμοις καὶ μαθηταὶ διδασκάλων ἠκροῶνται, πρὸς τὸ συνετὸν καὶ πιθανὸν ἀρμοζόμενος. ‘Εὖ γὰρ εἰδέναι χρὴ τὸν θεόν, ὥς φησι Σοφοκλῆς (fr. 704), ‘σοφοῖς μὲν αἰνικτῆρα θεσφάτων ἀεὶ, σκαιοῖς δὲ φαῦλον κἂν βραχεῖ διδάσκαλον·’ μετὰ δὲ τῆς σαφηνείας καὶ ἡ πίστις οὕτως ἐστρέφετο συμμεταβάλλουσα τοῖς ἄλλοις πράγμασιν, ὥστε πάλαι μὲν τὸ μὴ σύνηθες μηδὲ κοινὸν ἀλλὰ λοξὸν ἀτεχνῶς καὶ περιπεφρασμένον εἰς ὑπόνοιαν θειότητος ἀνάγοντας ἐκπλήττεσθαι καὶ σέβεσθαι τοὺς πολλούς· ὕστερον δὲ τὸ σαφῶς καὶ ῥαδίως ἕκαστα καὶ μὴ σὺν ὄγκῳ μηδὲ πλάσματι μανθάνειν ἀγαπῶντες οὐ μόνον ἡτιῶντο τὴν περικειμένην τοῖς χρησμοῖς ποίησιν ὡς ἀντιπράττουσαν τῇ νοήσει πρὸς τὸ ἀληθές ἀσάφειάν τε καὶ σκιὰν τῷ φραζομένῳ μιγνύουσιν, ἀλλ’ ἤδη καὶ τὰς μεταφορὰς καὶ τὰ αἰνίγματα καὶ τὰς ἀμφιβολίας ὥσπερ μυχοῦς καὶ καταφυγὰς ἐνδύεσθαι καὶ ἀναχωρεῖν τῷ πταίοντι πεποιημένης τῆς μαντικῆς ὑφεωρῶντο. πολλῶν δ’ ἦν ἀκούειν ὅτι ποιητικοὶ τινες ἄνδρες ἐκδεχόμενοι τὰς φωνὰς καὶ ὑπολαμβάνοντες ἐπικάθηνται περὶ τὸ χρηστήριον, ἔπη καὶ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς οἷον ἀγγεῖα τοῖς χρησμοῖς ἐκ τοῦ προστυχόντος περιπλέκοντες. Ὀνομάκριτοι δ’ ἐκεῖνοι καὶ Πρόδικοι καὶ Κιναίθωνες ὅσῃν αἰτίαν ἠνέγκαντο <ἐπὶ> τῶν χρησμῶν, ὡς τραγωδίαν αὐτοῖς καὶ ὄγκον οὐδὲν δεομένοις προσθέντες, ἐὼ λέγειν οὐδὲ προσεῖναι τὰς μεταβολάς. πλείστης μὲντοι ποιητικὴν ἐνέπλησεν ἀδοξίας τὸ ἀγυρτικὸν καὶ ἀγοραῖον καὶ περὶ τὰ μητρῶα καὶ Σεραπεῖα βωμολοχοῦν καὶ πλανώμενον γένος, οἱ μὲν αὐτόθεν οἱ δὲ κατὰ κληρὸν ἔκ τινων γραμματείων χρησμοῦς περαίνοντες οἰκέταις καὶ γυναῖοις ὑπὸ τῶν μέτρων ἀγομένοις μάλιστα καὶ τοῦ ποιητικοῦ τῶν ὀνομάτων· ὅθεν οὐχ ἥκιστα ποιητικὴ δοκοῦσα κοινὴν ἐμπαρέχειν ἑαυτὴν ἀπατεῶσι καὶ γόησιν ἀνθρώποις καὶ ψευδομάντεσιν ἐξέπεσε τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ τρίποδος. ‘Οὐ τοίνυν θαυμάσαιμ’ ἄν, εἰ διπλὴς τινὸς ἔδει καὶ περιαγωγῆς καὶ ἀσαφείας ἔστιν ὅτε τοῖς παλαιοῖς. οὐ γὰρ ὁ δεῖνα μὰ Δία κατέβαινε περὶ ὦνῆς ἀνδραπόδου χρησόμενος οὐδ’ ὁ δεῖνα περὶ ἐργασίας, ἀλλὰ πόλεις μέγα δυνάμεναι καὶ βασιλεῖς καὶ τύραννοι μέτριον οὐδὲν φρονοῦντες ἐνετύγχανον τῷ θεῷ περὶ πραγμάτων *** οὐς ἀνιᾶν καὶ παροξύνειν ἀπεχθεῖα πολλὰ τῶν ἀβουλήτων ἀκούοντας οὐκ ἐλυσιτέλει τοῖς περὶ τὸ χρηστήριον. οὐ πείθεται γὰρ ὁ θεὸς ὥσπερ νομοθετοῦντι τῷ Εὐριπίδῃ

καὶ λέγοντι (Phoen. 958) ‘Φοῖβον ἀνθρώποις μόνον χρῆν θεσπιωδεῖν· χρώμενος δὲ θνητοῖς ὑπρέταις καὶ προφήταις, ὧν κήδεσθαι προσήκει καὶ φυλάττειν, ὅπως ὑπ’ ἀνθρώπων οὐκ ἀπολοῦνται πονηρῶν θεῶ λατρεύοντες, ἀφανίζειν μὲν οὐ θέλων τὸ ἀληθές, παρατρέπων δὲ τὴν δῆλωσιν αὐτοῦ καθάπερ αὐγὴν ἐν τῇ ποιητικῇ πολλὰς ἀνακλάσεις λαμβάνουσιν καὶ πολλαχοῦ περισχιζομένην, ἀφήρει τὸ ἀντίτυπον αὐτοῦ καὶ σκληρόν. ἦν δ’ ἄρ’ ἃ καὶ
 <συνέφερε> τυράννους ἀγνοῆσαι καὶ πολεμίους μὴ προαισθῆσθαι. τούτοις οὖν περιέβαλεν ὑπονοίας καὶ ἀμφιλογίας, αἱ πρὸς ἑτέρους ἀποκρύπτουσιν τὸ φραζόμενον οὐ διέφευγον αὐτοῦς οὐδὲ παρεκρούοντο τοὺς δεομένους καὶ προσέχοντας, ὅθεν εὐηθέστατός ἐστιν ὁ τῶν πραγμάτων ἑτέρων γεγονότων, εἰ μηκέτι τὸν αὐτὸν ἡμῖν τρόπον ἀλλ’ ἕτερον οἶται δεῖν βοηθεῖν ὁ θεός, ἐγκαλῶν καὶ συκοφαντῶν.’ “Ἐτι τοίνυν οὐδὲν ἀπὸ ποιητικῆς λόγῳ χρησιμώτερον ὑπάρχει τοῦ δεθέντα μέτροις τὰ φραζόμενα καὶ συμπλακέντα μᾶλλον μνημονεύεσθαι καὶ κρατεῖσθαι. τοῖς μὲν οὖν τότε πολλὴν ἔδει μνήμην παρεῖναι· πολλὰ γὰρ ἐφράζετο καὶ τόπων σημεῖα καὶ πράξεων καιροὶ καὶ θεῶν ἱερὰ διαποντίων καὶ ἡρώων ἀπόρητοι θῆκαι <καὶ> δυσεξεύρετοι μακρὰν ἀπαίρουσι τῆς Ἑλλάδος. ἴστε γὰρ τὸ χῖον καὶ Κρητίνην καὶ Γνησίοχον καὶ Φάλανθον ἄλλους τε πολλοὺς ἡγεμόνας στόλων ὅσοις ἔδει τεκμηρίοις ἀνευρεῖν τὴν δεδομένην ἐκάστῳ καὶ προσήκουσαν ἴδρυσιν· ὧν ἔνιοι καὶ διημάρτανον ὥσπερ Βάττος. ἔδοξε γὰρ ἐκπεσεῖν οὐ καταλαβὼν ἐφ’ ὃν ἐπέμφθη τόπον· εἴτα ἦκε δεύτερον ποτνιώμενος. ὑπειπὼν οὖν ὁ θεός ‘αἱ τὸ ἐμεῦ Λιβύαν μαλοτρόφον οἴσθας ἄρειον, μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σε,’ οὕτω πάλιν αὐτὸν ἐξέπεμψε. Λύσανδρος δὲ καὶ παντάπασιν ἀγνοήσας τὸν Ὀρχαλίδην λόφον καὶ Ἀλώπεκον προσαγορευόμενον καὶ τὸν Ὀπλίτην ποταμόν ‘γῆς τε δράκονθ’ υἱὸν δόλιον κατόπισθεν ἰόντα’ μάχη κρατηθεὶς ἔπεσεν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ὑπὸ Νεοχώρου Ἀλιαρτίου ἀνδρὸς ἀσπίδα φοροῦντος ἐπίσημον ὄφιν ἔχουσαν. ἄλλα δὲ τοιαῦτα πολλὰ δυσκάθεκτα καὶ δυσμνημόνευτα τῶν παλαιῶν διεξιέναι πρὸς ὑμᾶς εἰδότας οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι.’ ‘Τὰ δὲ νῦν πράγματα καθεστῶτα, περὶ ὧν ἐρωτῶσι τὸν θεόν, ἀγαπῶ μὲν ἔγωγε καὶ ἀσπάζομαι· πολλὴ γὰρ εἰρήνη καὶ ἡσυχία, πέπαυται δὲ πόλεμος, καὶ πλάναι καὶ στάσεις οὐκ εἰσὶν οὐδὲ τυραννίδες, οὐδ’ ἄλλα νοσήματα καὶ κακὰ τῆς Ἑλλάδος ὥσπερ πολυφαρμάκων δυνάμεων χρήζοντα καὶ περιττῶν. ὅπου δὲ ποικίλον οὐδὲν οὐδ’ ἀπόρητον οὐδὲ δεινόν, ἀλλ’ ἐπὶ πράγμασι μικροῖς καὶ δημοτικοῖς ἐρωτήσεσι οἷον ἐν σχολῇ προτάσεις ‘εἰ γαμητέον,’ ‘εἰ πλευστέον,’ ‘εἰ δανειστέον,’ τὰ δὲ μέγιστα πόλεων μαντεύματα φορᾶς καρπῶν πέρι καὶ βοτῶν ἐπιγονῆς καὶ σωμάτων ὑγείας, ἐνταῦθα περιβάλλειν μέτρα καὶ πλάττειν περιφράσεις καὶ γλώσσας ἐπάγειν πύσμασιν ἀπλῆς καὶ συντόμου δεομένοις ἀποκρίσεως, ἔργον ἐστὶ φιλοτίμου σοφιστοῦ καλλωπίζοντος ἐπὶ δόξῃ χρηστήριον· ἡ δὲ Πυθία καὶ καθ’ αὐτὴν μὲν ἐστὶ γενναία τὸ ἦθος, ὅταν δ’ ἐκεῖ κατέλθῃ καὶ γένηται παρὰ τῷ θεῷ, πλέον ... ἢ ἐκείνη μέλει δόξης καὶ ἀνθρώπων ἐπαινούντων ἢ ψηγόντων.’ “Ἐδει δ’ ἴσως καὶ ἡμᾶς ἔχειν οὕτως νῦν δ’ ὥσπερ ἀγωνιῶντες καὶ δεδιότες, μὴ τρισχιλίων ἐτῶν ἀποβάλλῃ δόξαν ὁ τόπος καὶ τοῦ χρηστηρίου καθάπερ σοφιστοῦ διατριβῆς ἀποφοιτήσωσιν ἔνιοι καταφρονήσαντες, ἀπολογούμεθα καὶ πλάσσομεν αἰτίας καὶ λόγους ὑπὲρ ὧν οὐτ’ ἴσμεν οὐτ’ εἰδέναι προσήκον ἡμῖν ἐστὶ, παραμυθούμενοι τὸν ἐγκαλοῦντα καὶ πείθοντες, οὐ χαίρειν ἐῶντες· αὐτῷ γάρ ‘οἱ πρῶτον ἀνηρότερον ἔσται’ (β 190) τοιαύτην ἔχοντι περὶ τοῦ θεοῦ δόξαν, ὥστε ταυτὶ μὲν τὰ προγεγραμμένα τῶν σοφῶν τό ‘γνώθι σαυτόν’ καὶ τό ‘μηδὲν ἄγαν’ ἀποδέχεσθαι καὶ θαυμάζειν οὐχ ἥκιστα διὰ τὴν βραχυλογίαν ὡς πυκνὸν καὶ σφυρήλατον νοῦν ἐν ὀλίγῳ περιέχουσιν ὄγκῳ, τοὺς δὲ χρησμοὺς ὅτι συντόμως καὶ ἀπλῶς καὶ δι’ εὐθείας τὰ πλεῖστα φράζουσιν αἰτιᾶσθαι. καὶ <τοι> τὰ τοιαῦτα μὲν ἀποφθέγματα τῶν σοφῶν ταῦτόν τοις εἰς στενὸν συνθλιβεῖσι πέπονθε ρεύμασιν· οὐ γὰρ ἔχει τοῦ νοῦ δίοψιν οὐδὲ <διαύγειαν> , ἀλλ’ ἐὰν σκοπῇς τί γέγραπται καὶ λέλεκται περὶ αὐτῶν τοῖς ὅπως ἕκαστον ἔχει βουλομένοις

καταμαθεῖν, οὐ ῥαδίως τούτων λόγους ἑτέρους εὐρήσεις μακροτέρους. ἡ δὲ τῆς Πυθίας διάλεκτος, ὥσπερ οἱ μαθηματικοὶ γραμμὴν εὐθεῖαν καλοῦσι τὴν ἐλαχίστην τῶν τὰ αὐτὰ πέρατ' ἔχουσῶν, οὕτως οὐ ποιοῦσα καμπὴν οὐδὲ κύκλον οὐδὲ διπλὴν οὐδ' ἀμφιβολίαν ἀλλ' εὐθεῖα πρὸς τὴν ἀλήθειαν οὔσα πρὸς δὲ πίστιν ἐπισηφαιῆς καὶ ὑπεύθυνος οὐδένα καθ' αὐτῆς ἔλεγχον ἄχρι νῦν παραδέδωκεν, ἀναθημάτων δὲ καὶ δώρων ἐμπέπληκε βαρβαρικῶν καὶ Ἑλληνικῶν τὸ χρηστήριον, οἰκοδομημάτων δὲ <κατακεκόσμηκε> κάλλεσι καὶ κατασκευαῖς Ἀμφικτυονικαῖς. ὁρᾶτε δὴπουθεν αὐτοὶ πολλὰ μὲν ἐπεκτισμένα τῶν πρότερον οὐκ ὄντων, πολλὰ δ' ἀνειλημμένα τῶν συγκεχυμένων καὶ διεφθαρμένων. ὥς δὲ τοῖς εὐθαλέσι τῶν δένδρων ἕτερα παραβλαστάνει, καὶ τοῖς Δελφοῖς ἡ Πυλαία συνηβᾷ καὶ συναναβόσκειται διὰ τὰς ἐντεῦθεν εὐπορίας σχῆμα λαμβάνουσα καὶ μορφήν καὶ κόσμον ἱερῶν καὶ συνεδρίων καὶ ὑδάτων οἷον ἐν χιλίοις ἔτεσι τοῖς πρότερον οὐκ ἔλαβεν. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸ Γαλάξιον τῆς Βοιωτίας κατοικοῦντες ἦσθοντο τοῦ θεοῦ τὴν ἐπιφάνειαν ἀφθονίᾳ καὶ περιουσίᾳ γάλακτος (Lyr. adesp. 90; Pind. fr. 101/2 Schroeder 2) 'προβάτων γὰρ ἐκ πάντων κελάρυξεν, ὥς ἀπὸ κρηναῖν φέρτατον ὕδωρ, θηλαῖν γάλα· τοὶ δ' ἐπίμπλεον ἐσσύμενοι πίθους ἀσκὸς δ' οὐδέ τις ἀμφορεὺς ἐλίνυεν δόμοις, πέλλαι γὰρ ξύλιναι πίθοι <τε> πλησθεν ἅπαντες· ἡμῖν δὲ λαμπρότερα καὶ κρείττονα καὶ σαφέστερα σημεῖα τούτων ἀναδίδωσιν, ὥσπερ ἐξ αὐχμοῦ τῆς πρόσθεν ἐρημίας καὶ πενίας εὐπορίαν καὶ λαμπρότητα καὶ τιμὴν πεποικώς. καίτοι φιλῶ μὲν ἑμαυτὸν ἐφ' οἷς ἐγενόμην εἰς τὰ πράγματα ταῦτα πρόθυμος καὶ χρήσιμος μετὰ Πολυκράτους καὶ Πετραίου, φιλῶ δὲ τὸν καθηγεμόνα ταύτης τῆς πολιτείας γενόμενον ἡμῖν καὶ τὰ πλεῖστα τούτων ἐκφροντίζοντα καὶ παρασκευάζοντα ἀλλ' οὐκ ἔστιν [ἄλλως ὅτι] τηλικαύτην καὶ τοσαύτην μεταβολὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γενέσθαι δι' ἀνθρωπίνης ἐπιμελείας, μὴ θεοῦ παρόντος ἐνταῦθα καὶ συνεπιθειάζοντος τὸ χρηστήριον.' 'Ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἦσαν οἱ τὴν λοξότητα τῶν χρησμῶν καὶ ἀσάφειαν αἰτιώμενοι, καὶ νῦν εἰσὶν οἱ τὸ λίαν ἀπλοῦν συκοφαντοῦντες, ὧν παιδικὸν ἔστι κομιδῇ καὶ ἀβέλτερον τὸ πάθος· καὶ γὰρ οἱ παῖδες ἱριδας μᾶλλον καὶ ἄλλως καὶ κομήτας ἢ σελήνην καὶ ἥλιον ὀρώντες γεγῆθασιν καὶ ἀγαπῶσιν, καὶ οὗτοι τὰ αἰνίγματα καὶ τὰς ἀλληγορίας <καὶ> τὰς μεταφορὰς τῆς μαντικῆς ἀνακλάσεις οὔσας πρὸς τὸ θνητὸν καὶ φανταστικὸν ἐπιποθοῦσι· κἂν τὴν αἰτίαν μὴ ἱκανῶς πύθωνται τῆς μεταβολῆς, ἀπίασιν τοῦ θεοῦ καταγνόντες, οὐχ ἡμῶν οὐδ' αὐτῶν ὥς ἀδυνάτων ὄντων ἐξικνεῖσθαι τῷ λογισμῷ πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ διάνοιαν.'